

Economisch-Statistische Berichten

Wat lezen de Sowjet economen?

★

Dr H. D. Nijhuis
Anti-dumpingregelingen

★

Drs W. Eizenga
Ouderdomsverzekering en inflatie

★

J. A. M. van Gerwen
Productie en verbruik van wollen
textielgoederen

★

Dr M. Neiryck
Problemen rond het Belgische index-
cijfer van kleinhandelsprijzen

★

Mr J. G. Sauveplanne
De Hoge Raad
en de binnenlandse Rijnvaart

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

40e JAARGANG

No 1964

WOENSDAG 2 FEBRUARI 1955

WERKGEVERS WERKNEMERS

DE ONMISBARE SCHAKEL IS DE

Hollandsche Societeit
van Levensverzekeringen N.V.

Ao 1807

COLLECTIEVE PERSONEELVERZEKERINGEN
KAPITAALVERZEKERINGEN
LIJFRENTEN
DIRECTIEPENSIOENEN
COMPAGNONSVERZEKERINGEN

Hoofdkantoor:

Amsterdam-C. Herengracht 475 Telefoon 49100

Kantoren door het gehele land

R. Mees & Zoonen

Bankiers en
Assurantie-makelaars

Rotterdam

Amsterdam - 's-Gravenhage
Delft - Schiedam - Vlaardingen

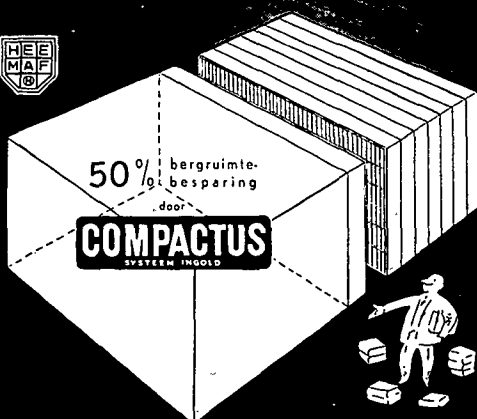
H. BRONS Jr

MAKELAAR IN ASSURANTIËN

TELEFOON 11 19 80
(3 LIJNEN)

EENDRACHTSWEG 11
ROTTERDAM

COMPACTUS OPENT EN SLUIT ELECTRISCH
EN VERDUBBELT UW OPBERGRUIMTE
BIJ NIEUWBOUW BELANGRIJKE BESPARING IN HET BOUWVOLUME

HEEMAF

FABRIEK VAN ELECTRISCHE MACHINES EN APPARATEN

ECONOMISCH-
STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: *Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.*
Telefoon redactie: K 1800-52939. Administratie: K 1800-38040. Giro 8408.

Bankiers: *R. Mees en Zoonen, Rotterdam.*

Redactie-adres voor België: *Dr J. Geluck, Zwijnaardse Steenweg 357, Gent.*

Abonnementen: *Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.*

Abonnementsprijs: *franco per post, voor Nederland en de Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 29,—, overige landen f 31,— per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.*

Losse nummers 75 cts.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor *Westzeedijk, Rotterdam-W.*

Advertenties. *Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 1 of 3).*

Advertentie-tarief *f 0,30 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.*

Wat lezen de Sowjet economen?

Het is van belang, de gelegenheid kennis te nemen van de stand van het economisch denken in de Sowjet-Unie aan te grijpen. Immers — men behoeft geen Marxist te zijn om dit te erkennen — de stand van de economische wetenschap en de stand van de productieve krachten in een land staan in een zeker verband met elkaar.

De verschijning van het nieuwe Russische leerboek der economie in September jl. maakt het ons gemakkelijk een totale indruk te verkrijgen. Dit leerboek immers vormt de neerslag van het huidige — uiteraard Marxistische — economische denken in de Sowjet-Unie. Vertalingen in de Westeuropese talen zijn in voorbereiding; enkele fragmenten verschenen reeds in tijdschriften¹⁾. Enkele kerngedachten vond men reeds in Stalins brochure van 1952²⁾. Zo bijv. de hernieuwde nadruk op de kracht van de economische wetten, die ook menig neo-klassiek econoom deugd zou doen, al zal hij over de inhoud van die economische wetten wel anders denken. Verder vond men in deze brochure reeds een scherpe formulering van de „kapitalistische en socialistische grondwetten”, terwijl ook belangwekkend is de schets van de problematiek van de overgang van een socialistische in een communistische maatschappij, met name voor de agrarische sector.

Behalve door lectuur zou men zich ook door gesprekken met Sowjet economen op de hoogte kunnen stellen van hun opvattingen. Dit nu heeft de lector R. Meek gedaan; hij brengt over deze gesprekken verslag uit in het tijdschrift „Soviet Studies”, een uitgave van de Universiteit van Glasgow³⁾. Zijn artikel is belangwekkend genoeg om er het een en ander uit aan te halen. In de eerste plaats blijkt, dat, wat betreft de bovengenoemde vraagstukken, de doctrine van Stalin de officiële is gebleven.

In de tweede plaats is het voor ons interessant te vernemen wat de Sowjet economen lezen. Ook hier heeft Meek de methode gevolgd van rechtstreekse zakelijke vragen, die naar blijkt ook dienovereenkomstig werden beantwoord. Uit deze antwoorden blijkt, dat Keynes' „General Theory” in het Russisch vertaald en verschillende malen heruitgegeven werd, voor het laatst in het midden van de jaren veertig. Bij het onderwijs aan gevorderden wordt aan Keynes aandacht besteed, terwijl verschillende dissertaties werden gewijd aan de Keyne-

siaanse economie. Marshall, Fisher en Clark werden ook vertaald en andere werken uit het Westen nog onlangs herdrukt, bijv. van de Webbs en van Hobson. Werken van Westerse Marxisten, waarvan geen vertalingen bestaan, zoals bijv. van Dobb en Sweezy, zijn in de bibliotheken aanwezig en wel bekend aan de specialisten. „Wij bestuderen thans méér dan ooit tevoren de werken van Westerse economen en op dit ogenblik hebben wij bijzondere belangstelling voor de werken van Amerikaanse economen”, aldus een hoogleraar. Ook de werken van Joan Robinson zijn aanwezig en ondervinden veel belangstelling van de studenten. Een tijdschrift als het „Economic Journal” bleek beschikbaar.

Meek stelde ook vragen over de door het Westen dikwijls becriteerde omstandigheid, dat de Sowjet economen hun Westerse collega's te veel als „één reactionnaire massa” behandelen en onvoldoende zorgvuldigheid betrachten bij het onderscheiden tussen individuen en ideeën. Antwoord: wij nemen de Westerse economen en hun theorieën als objectieve feiten, daarom beschouwen wij hen niet zo zeer vanuit het gezichtspunt van hun subjectieve motieven als wel vanuit het gezichtspunt van wat zij werkelijk zeiden. Ook: de eerste taak moet altijd zijn te vragen wiens belangen de Westerse economen vertegenwoordigen. Zo kan men tot de conclusie komen dat zij schrijven vanuit het „bourgeois” gezichtspunt. Daarom richt de spits van de critiek zich ook tegen Keynes, die als een „bourgeois econoom” wordt beschouwd, wat ook zijn subjectieve bedoelingen geweest mogen zijn.

Ook over de terminologie heeft deze woordvoerder iets te zeggen: „overstatement” behoort tot de Russische traditie zoals „understatement” tot de Engelse. Ten slotte roert Meek het netelige vraagstuk van de academische vrijheid aan. Volgens de door hem geïnterviewden kunnen economische vraagstukken vrij ter discussie gesteld worden, ook de officiële theorie. Bij het onderwijs aan de studenten echter wordt uitsluitend de officiële doctrine gedoceerd, al kunnen de studenten indirect wel van discussies hierover kennis nemen.

De poging van Meek om langs de weg van directe vraagstelling ter plaatse iets te vernemen van de beoefening der economische wetenschap in de Sowjet-Unie is stellig belangwekkend genoeg om er kennis van te nemen.

Rotterdam.

Mr H. VAN LEEUWEN.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Wat lezen de Sowjet economen?, door <i>Mr H. van Leeuwen</i>	83	De Hoge Raad en de binnenlandse Rijnvaart, door <i>Mr J. G. Sauveplanne</i>	94
Anti-dumpingregelingen, door <i>Dr H. D. Nijhuis</i>	85	Boekbespreking:	
Ouderdomsverzekering en inflatie, door <i>Drs W. Eizenga</i>	87	H. G. Advokaat: Kwalitatieve en selectieve credietcontrole, bespr. door <i>Prof. Dr F. de Roos</i>	96
Productie en verbruik van wollen textielgoederen, door <i>J. A. M. van Gerwen</i>	89	Geld- en kapitaalmarkt, door <i>Drs J. C. Brezet</i> ...	97
Problemen rond het Belgische indexcijfer van kleinhandelsprijzen, door <i>Dr M. Neiryneck</i>	91	Statistiek:	
		Overzicht van de opbrengst der Rijksmiddelen	98
		Werkloosheid in Nederland	99
		In- en uitvoer van Nederland	99

COMMISSIE VAN REDACTIE: C. van den Berg; Ch. Glasz; L. M. Koyck; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries. Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Adjunct Redacteur-Secretaris: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK

Dr H. D. NIJHUIS, Anti-dumpingregelingen.

Het vraagstuk van de anti-dumpingregeling vraagt de laatste tijd de aandacht, zowel hier te lande als elders, als gevolg van de toenemende klachten over dumping, veroorzaakt door de toenemende concurrentie in het internationale handelsverkeer. Een Nederlandse anti-dumpingregeling zal zeer zeker gebaseerd worden op de G.A.T.T.-bepalingen. In deze laatste valt op, dat geen definitie wordt gegeven van wat als dumping moet worden aangemerkt. Alleen de „margin of dumping” wordt aangegeven. Het anti-dumpingsrecht dat mag worden geheven is gelijk aan deze marge; het vaststellen daarvan biedt echter de nodige moeilijkheden. De Canadese regeling gaat verder, doordat daarin de mogelijkheid is geopend maatregelen te nemen tegen opruimingsprijzen van importgoederen aan het einde van het verkoopseizoen. Schrijver acht het wenselijk, dat de Benelux-landen tot een uniforme regeling komen welke concreter en tevens subtieler is dan alleen de mogelijkheden genoemd in de desbetreffende G.A.T.T.-bepalingen.

Drs W. EIZENGA, Ouderdomsverzekering en inflatie.

De Sociaal-Economische Raad heeft een advies uitgebracht inzake een wettelijke ouderdomsverzekering. Schrijver maakt over dit onderwerp een aantal opmerkingen, speciaal met betrekking tot de wijze van financiering der verzekering en de gevolgen daarvan voor de besparingen, en de koppeling van de reële waarde der uitkeringen aan de wijzigingen in de algemene welvaart. De invoering van de ouderdomsverzekering draagt op korte termijn inflatoire tendenties in zich, omdat voor deze categorie van besparingen een direct verband met de investeringen niet aanwezig is. De huidige vorm van de wettelijke ouderdomsverzekering zou daarom passen bij een deflatoire ontwikkeling. Getuige de koppeling van de uitkeringen aan de regelingslonen houdt het systeem echter al rekening met een toepassing in inflatoire tijden. Volgens het S.-E.R.-advies zou financiering door fondsvorming tot te grote besparingen leiden. Een omslagstelsel zou echter een te grote vermindering der besparingen tot gevolg kunnen hebben. Uit conjuncturele en structurele overwegingen zou een tussenvorm het meest gewenst kunnen zijn.

J. A. M. VAN GERWEN, Productie en verbruik van wollen textielgoederen.

In het verslag van het Economisch Technologisch Instituut voor Noord-Brabant over het derde kwartaal van 1954 wordt o.a. gesteld, dat de productiestijging van de wollenstoffenindustrie belangrijk is achtergebleven bij de stijging van het indexcijfer voor de totale industriële productie. Schrijver berekent productie-indices voor sectoren van de wollenstoffenindustrie, en constateert na vergelijking met de cijfers van het E.T.I., dat de laatste tot voorbarige conclusies hebben geleid, want de productie-index voor de wolindustrie ligt gunstiger in verhouding tot de algemene productie-index dan het E.T.I. meent. Dat neemt niet weg, dat de textielproductie is achtergebleven bij de algemene ontwikkeling. De cijfers voor de productie in de wolsector houden tot op zekere hoogte, een bevestiging in van de stelling van de heer Fraenkel in „E.-S.B.” van 1 December jl. dat de textielconsumptie momenteel lager is dan in de jaren 1938/1939.

Dr M. NEIRYNCK, Problemen rond het Belgische indexcijfer van kleinhandelsprijzen.

Het Belgische indexcijfer van kleinhandelsprijzen werd door de statisticus A. Julin in 1919-1920 in opdracht van de Minister van Arbeid samengesteld. Een op 2 April 1935 bij Koninklijk Besluit benoemde Commissie kreeg tot taak de index aan te passen aan de nieuwe omstandigheden. Deze Commissie legde de basis voor de na-oorlogse index, die echter eerst in Februari 1951 weer als bepalend element in collectieve loonovereenkomsten werd opgenomen. De thans in voorbereiding zijnde hervormingen van de index lopen enig gevaar wegens de moeilijkheden, die gerezen zijn tussen de arbeiderssyndicaten en de Minister van Economische Zaken in verband met een drietal prijsbesluiten.

Mr J. G. SAUVEPLANNE, De Hoge Raad en de binnenlandse Rijnvaart.

Eén van de vragen, die zijn opgeworpen inzake overheidsmaatregelen met betrekking tot de Rijnvaart, betreft de bevoegdheid van de Overheid ten opzichte van de binnenlandse Rijnvaart. In 1934 besliste de Hoge Raad, dat de wet op de evenredige vrachtverdeling niet op de Rijnvaart toepasselijk kon zijn. De argumentatie van de Hoge Raad, dat uit de geschiedenis van de totstandkoming van de Rijnvaartakte een uitzondering voor de binnenlandse vaart, voor zover zij vroeger bestond, was vervallen, is door de Rijnvaartcommissarissen becritiseerd. Thans is het vraagstuk opnieuw aan de Hoge Raad voorgelegd, en deze heeft hiervan gebruik gemaakt om de historische onjuistheid uit de arresten van 1934 recht te zetten.

— SOMMAIRE —

Dr H. D. NIJHUIS, Règlements anti-dumping.

L'augmentation croissante des plaintes contre le dumping attire de plus en plus l'attention sur les mesures anti-dumping. L'auteur décrit les règlements pris à ce sujet par le G.A.T.T. et le Canada. Il estime nécessaire que les pays de Benelux prennent des mesures uniformes, qui seraient plus concrètes et plus subtiles que les règlements du G.A.T.T.

Drs W. EIZENGA, Pensions de vieillesse et l'inflation.

L'auteur émet des objections concernant l'avis donné par le „Sociaal-Economische Raad” au sujet des pensions de vieillesse.

J. A. M. VAN GERWEN, La production et la consommation des tissus de laine.

Les chiffres publiés par l'Economisch Technologisch Instituut pour le Brabant septentrional concernant la production des tissus de laine sont censurés par l'auteur.

Dr M. NEIRYNCK, Les problèmes concernant l'indice des prix de détail en Belgique.

Les réformations en préparation concernant l'indice des prix de détail en Belgique sont mis en danger par suite de trois arrêtés se rapportant aux prix de détail.

Mr J. G. SAUVEPLANNE, Le Haut Comité et la navigation intérieure rhénane.

L'auteur décrit les différentes opinions émises concernant la compétence de l'Autorité au sujet de la navigation intérieure rhénane.

Anti-dumpingregelingen

De ontwikkeling van anti-dumpingregelingen.

Het vraagstuk van de anti-dumpingregeling vraagt de laatste tijd de aandacht, zowel hier te lande als elders, als gevolg van de toenemende klachten over dumping, veroorzaakt door de toenemende concurrentie in het internationale handelsverkeer. In het internationale vlak speelt de afweer tegen dumping een rol bij de nu aan de gang zijnde besprekingen over de herziening van de G.A.T.T. Verwacht moet worden, dat de belangstelling van vele landen voor dit vraagstuk groter wordt, dan dat het voor de o.o.log is geweest en wel door de draagwijdte van de sindsdien tot stand gekomen G.A.T.T.

In de dertiger jaren hebben de meeste landen getracht hun industrie te beschermen tegen onereuze buitenlandse concurrentie met behulp van invoercontingenteringen en tariefsverhogingen, terwijl men de export in vele gevallen getracht heeft te bevorderen met directe of indirecte exportsubsidies. Deze maatregelen, genomen om de werkgelegenheid in het eigen land op een zo hoog mogelijk niveau te handhaven, werden tevens dienstig gemaakt aan de bestrijding van onereuze concurrentie, w.o. dumping. De anti-dumpingwetgeving in verschillende landen draagt dan ook nog het kenmerk van een crisiswetgeving, zulks in tegenstelling tot bijv. de Verenigde Staten, waar de anti-dumpingwetgeving geheel past in de daar gevoerde traditionele protectionistische politiek.

Verwacht mag worden, dat in de toekomst anti-dumpingregelingen een grotere rol zullen gaan spelen bij de bescherming van het bedrijfsleven dan tot nu toe het geval is geweest, omdat de G.A.T.T. de mogelijkheden tot tariefsverhogingen door de gevolgde methode van systematische tariefsverlagingen grotendeels heeft uitgesloten, terwijl de mogelijkheden tot het stellen van invoercontingenteringen sterk zijn beperkt. Als gevolg van de opvattingen in sommige landen, dat anderen van de mogelijkheden tot het stellen van invoercontingenteringen misbruik hebben gemaakt, wordt getracht om bij de herziening van de G.A.T.T. de voorschriften voor het stellen van kwantitatieve invoerrestricties stringenter te maken.

Een Nederlandse anti-dumpingwetgeving.

De ontwikkeling van anti-dumpingregelingen in andere landen raakt onze export, welke daarvan onder bepaalde omstandigheden zowel een bescherming als een hinder kan ondervinden.

Ondanks het feit, dat in het verleden vanuit het bedrijfsleven bij herhaling is aangedrongen op het treffen van een anti-dumpingregeling¹⁾ is dit tot op heden in ons land achterwege gebleven. Het is daarom verheugend, dat Minister Zijlstra bij de behandeling van het zgn. sodaproject in de Eerste Kamer heeft medegedeeld, dat het in de bedoeling ligt om in het in voorbereiding zijnde ontwerp voor een nieuwe In-, Uit- en Doorvoerwet een anti-dumpingregeling op te nemen.

De anti-dumpingvoorschriften van de G.A.T.T.

Een Nederlandse anti-dumpingregeling zal zeer zeker gebaseerd worden op de G.A.T.T.-bepalingen, welke, wat dit onderdeel betreft, vrijwel gebaseerd zijn op de

¹⁾ Zie o.a.: „Anti-dumpingwetgeving” door Dr C. N. F. Swarttouw in „E.-B.” van 17 Juni 1953, blz. 467.

anti-dumpingvoorschriften van de Verenigde Staten. Het vraagstuk van de „anti-dumping and countervailing duties” wordt geregeld in artikel VI van de G.A.T.T. waarvan het eerste lid luidt:

„No anti-dumping duty shall be levied on any product of the territory of any contracting party imported into the territory of any other contracting party in excess of an amount equal to the margin of dumping under which such product is being imported. For the purpose of this Article, the margin of dumping shall be understood to mean the amount by which the price of the product exported from one country to another

a. is less than the comparable price, in the ordinary course of trade, for the like product when destined for consumption in the exporting country; or,

b. in the absence of such domestic price, is less than either

1. the highest comparable price for the like product for export to any third country in the ordinary course of trade, or

2. the cost of production of the product in the country of origin plus a reasonable addition for selling cost and profit.

Due allowance shall be made in each case for differences in conditions and terms of sale, for differences in taxation, and for other differences affecting price comparability”.

Het valt op, dat dit artikel geen definitie geeft van wat als dumping moet worden aangemerkt. Alleen de „margin of dumping” wordt aangegeven. Zoals bekend heeft het oorspronkelijk in de bedoeling gelegen, dat de G.A.T.T. een onderdeel zou zijn van de bij het Charter van Havana voorgestelde „International Trade Organisation”. De G.A.T.T. is dus gebaseerd op het Charter van Havana, dat van betekenis kan zijn voor het interpreteren van G.A.T.T.-bepalingen, hoewel dit Charter inmiddels slechts historische waarde heeft. Het Charter van Havana bepaalde ten aanzien van „dumping” in artikel 34 o.a.:

„The Members recognize that dumping, by which products of one country are introduced into the commerce of another country at less than the normal value of the products, is to be condemned if it causes or threatens material injury to an established industry in a Member country or materially retards the establishment of a domestic industry”.

Het begrip „normal value” tendeert naar het begrip „redelijke prijs” van de scholastiek. Evenmin als de scholastici een oplossing vonden voor het laatstgenoemde begrip, slaagde men er in het begrip „normal value” te definiëren. Het Havana Charter volstaat dan ook met te vermelden wat „less than normal value” is, hetgeen in overeenstemming is met de bovengenoemde „margin of dumping”.

Artikel VI, lid 5, van de G.A.T.T. bepaalt, dat geen „anti-dumping or countervailing duties” geheven mogen worden, tenzij de dumping of subsidiëring nadeel aan de industrie in het invoerland berokkent. Daarnaast bestaat echter de mogelijkheid, dat een land anti-dumpingrechten heft op de invoer uit een ander land ter bescherming van de invoer uit een derde land. Dit impliceert, dat de desbetreffende goederen in het bedoelde land van invoer niet vervaardigd worden.

Deze mogelijkheid is derhalve weinig effectief, omdat het land van invoer, dat hiervan gebruik zou maken, zijn bevolking het aan deze dumping verbonden voordeel ontnemt. Men zal dus over sterke handelspolitieke pressiemiddelen moeten beschikken om een handelspartner tot een dergelijke maatregel tegenover een derde land te kunnen bewegen.

Het is daarom wenselijk, dat ter bescherming van de export in het kader van de G.A.T.T. collectieve maatregelen tegen dumpingpraktijken dwingend kunnen worden voorgeschreven door de G.A.T.T. aan de deelnemende landen.

Hoewel dus vaststaat, dat als anti-dumpingrecht mag worden geheven een bedrag, dat gelijk is aan de „margin of dumping” biedt het vaststellen van deze marge de nodige moeilijkheden. De belangrijkste norm voor het vaststellen van het antwoord op de vraag of van dumping sprake is, is het bestaan van een verschil in de vergelijkbare prijzen van goederen, bestemd voor afzet in het binnenland en van de geëxporteerde goederen. Mede vanuit een oogpunt van controle is dit zeker efficiënter dan de twee andere alternatief gestelde normen bij het ontbreken van de mogelijkheid tot de hiervoor bedoelde prijsvergelijking, t.w. de hoogst vergelijkbare prijs in de export naar derde landen of de kostprijs in het exportland. Vooral het vaststellen van de kostprijs zal het land van invoer, dat het bestaan van dumping wenst te onderzoeken, moeilijkheden opleveren. De ogenschijnlijk duidelijke regeling van de „anti-dumping and countervailing duties” in de G.A.T.T. levert in de praktijk dan ook vele moeilijkheden op, terwijl geen afdoende maatregelen tegen alle vormen van als onereus of unfair gevoelde concurrentie (dus ook andere dan dumping) mogelijk zijn. Het gevolg is dan ook een streven om verder te gaan dan artikel VI van de G.A.T.T., hetzij in de uitvoering van de anti-dumpingwetgeving, zoals in de Verenigde Staten, of in de anti-dumpingwetgeving zelf, zoals in Canada.

De Canadese anti-dumpingwetgeving.

De Canadese wetgeving is in dit opzicht mede in verband met de hier te lande bestaande plannen interessant. De Canadese Douane Wet kent een anti-dumpingregeling, waarvan het uitgangspunt in overeenstemming is met artikel VI, lid 1, van de G.A.T.T. Deze Canadese regeling gaat echter verder dan artikel VI van de G.A.T.T., doordat in artikel 35, lid 6, van de Douane Wet de mogelijkheid is geopend maatregelen te nemen tegen opruimingsprijzen van importgoederen aan het einde van het verkoopseizoen. Als gevolg van dit artikel kan de belastbare waarde voor dergelijke opruimingsgoederen bij import in Canada worden vastgesteld op de gewogen gemiddelde prijs voor dezelfde of soortgelijke goederen, verkocht voor binnenlands verbruik in het exportland, gedurende een redelijke periode, doch niet langer dan zes maanden, welke onmiddellijk vooraf gaat aan de datum van verscheping van de goederen naar Canada.

Op deze wijze tracht Canada zijn industrie te beschermen tegen een vorm van onereuze concurrentie van de zijde van de industrie in de Verenigde Staten, welke de Canadese markt gebruikte om voorraden te spuien, waartoe de mogelijkheid bestond als gevolg van verschillen in verkoopseizoenen of door het later volgen van een bepaalde ontwikkeling (mode) op de Canadese markt in vergelijking tot de Amerikaanse. De Regering van de Verenigde Staten heeft deze maatregel niet als zijnde in strijd met de G.A.T.T. aangevochten.

Een ruime bevoegdheid wordt gegeven in artikel 38 ²⁾

²⁾ Section 38 „If at any time it appears to the satisfaction of the Governor in Council on a report from the Minister that goods of any kind not entitled to entry under the British Preferential Tariff or any lower tariff are being imported into Canada either on sale or on consignment, under such conditions as prejudicially or injuriously to affect the interests of Canadian producers or manufacturers, the Governor in Council may authorize the Minister to fix the value for duty of any class or kind of such goods, and notwithstanding any other provision of this Act, the value so fixed shall be deemed to be the fair market value of such goods”.

van de Canadese Douane Wet om de belastbare waarde voor bepaalde invoergoederen vast te stellen zonder rekening te houden met de andere, daarvoor in de wet gestelde normen, wanneer blijkt, dat door dergelijke importen Canadese belangen ernstig worden geschaad.

Artikel XIX van de G.A.T.T. bevat een „escape clause”, welke bepaalt, dat, wanneer onvoorziene ontwikkelingen zich voordoen of wanneer de verplichtingen volgens de G.A.T.T. leiden tot zodanige grotere importen, dat hierdoor een binnenlandse industrie ernstig wordt geschaad, het mogelijk is tegenmaatregelen te nemen.

Artikel XIX laat derhalve vrijheid in de aard der te kiezen maatregelen, terwijl in artikel 38 van de Canadese Douane Wet een bepaalde maatregel is vastgelegd.

Anti-dumpingregeling in het Canadees-Japanse handelsverdrag.

Een merkwaardige toepassing heeft dit artikel uit de Canadese Douane Wet gevonden bij het Canadees-Japanse handelsverdrag van 31 Maart 1954. In de bij dit verdrag behorende nota-wisseling deelt de Canadese „Secretary of State for External Affairs” aan de Japanse Ambassadeur, die dit bevestigt, mede:

1. wanneer de Japanse importen toenemen onder zodanige omstandigheden, dat ernstige schade ontstaat voor de Canadese industrie, Canada vrij zal zijn om dergelijke schade te voorkomen of tegen te gaan door het vaststellen van belastbare waarden voor gewone en bijzondere rechten;
2. dat voor het vaststellen van dergelijke waarden Canada zal uitgaan van de prijzen van soortgelijke of direct concurrerende goederen van derde landen, welke op dat tijdstip worden geïmporteerd;
3. dat van dergelijke te nemen maatregelen kennis zal worden gegeven en Japan gelegenheid zal worden gegeven tot overleg. In critieke omstandigheden kunnen direct voorlopige maatregelen worden getroffen en vindt overleg later plaats.

Het hierboven sub 1. gestelde is qua gebruikte bewoordingen en strekking in overeenstemming met artikel XIX, lid 1a, van de G.A.T.T., terwijl het gestelde sub 3. aansluit op artikel XIX, lid 2. Het gestelde sub 2. moet aangemerkt worden als een uitwerking van artikel 38 van de Canadese Douane Wet.

In deze nota-wisseling wordt zowel van Canadese als van Japanse zijde uitdrukkelijk verklaard, dat de hierboven genoemde wijze van het bepalen van invoerrechten, de daarvoor gestelde omstandigheden in aanmerking genomen, in overeenstemming is met de G.A.T.T.-bepalingen.

Conclusie.

De grotere rol, welke in de toekomst toevalt aan de anti-dumpingwetgeving als onderdeel van het handelspolitieke arsenaal, maakt het wenselijk, dat de Beneluxlanden tot een uniforme regeling komen, welke concreter en tevens subtieler is dan alleen de mogelijkheden, genoemd in artikel VI, lid 1, van de G.A.T.T.

Anderzijds zal het echter zaak zijn, dat van Beneluxzijde nauwlettend de internationale ontwikkeling van anti-dumpingregelingen wordt gevolgd, opdat niet onder het motto van anti-dumping een nieuwe protectionistische machinerie ontstaat, welke de export schaadt.

Ouderdomsverzekering en inflatie

De Sociaal-Economische Raad heeft een advies uitgebracht inzake een wettelijke ouderdomsverzekering ¹⁾. Over dit belangrijke ontwerp wordt in dit artikel een aantal opmerkingen gemaakt, speciaal met betrekking tot de wijze van financiering der verzekering en de gevolgen daarvan voor de besparingen, en de koppeling van de reële waarde der uitkeringen aan de wijzigingen in de algemene welvaart.

Omslagstelsel en besparingen.

Het deel van het inkomen dat bespaard zal worden is in het algemeen afhankelijk van de voorkeur die men heeft voor de besteding van de beschikbare koopkracht in het heden boven die in de toekomst, de zgn. „tijdsvoorkeur”. Twee motieven liggen hieraan ten grondslag ²⁾.

- a. De wet van het afnemend grensnut. Door een besparing zal het grensnut van de huidige consumptie stijgen en van die in de toekomst dalen. Dit is een economisch rationeel motief.
- b. De „zuivere tijdsvoorkeur”, voortkomend uit motieven die in zekere zin als menselijke gebreken kunnen worden aangemerkt (bijv. het tekort schieten van de wilskracht of van het voorstellingsvermogen met betrekking tot een toekomstige situatie). Deze zijn in economische zin irrationeel.

Het hele aanbod van besparingen voor de oudedagvoorziening wordt door deze factoren bepaald.

Stellen wij, dat een economisch subject op grond van zijn tijdsvoorkeur bij een bepaald inkomen tot een evenwicht tussen consumptie en besparingen is gekomen. Stellen wij voorts dat dit subject met ingang van de 65-jarige leeftijd een jaarlijkse uitkering krijgt toegezegd krachtens een wettelijke ouderdomsverzekering. Wanneer de tijdsvoorkeur gelijk blijft zal hierdoor het bestaande evenwicht tussen consumptie en besparingen worden verstoord. Logisch zou hieruit moeten voortvloeien dat de besparingen verminderd worden, ten einde het evenwicht te herstellen. Het effect is nu dat de vrijwillige besparingen voor een deel zijn gesubstitueerd door verplichte bijdragen. En aangezien vrijwillige besparingen (bijv. in de vorm van een levensverzekering) tot een aanbod van besparingen op de kapitaalmarkt zullen leiden, terwijl de wettelijke ouderdomsverzekering volgens het S.E.R.-advies gefinancierd zal worden door een omslagstelsel, dus niet leidt tot een aanbod van besparingen, zal het aanbod van besparingen afnemen.

Op korte termijn zal dit effect van de wettelijke ouderdomsverzekering zich kunnen uiten in tweeërlei vorm:

1. nieuwe verzekeringen zullen tegen een lager bedrag worden afgesloten, eventueel worden achterwege gelaten;
2. lopende verzekeringen zullen worden omgezet in verzekeringen met een lager bedrag, resp. worden afgekocht.

Reeds onmiddellijk zullen minder premiebetalingen plaatsvinden en zal dus het aanbod van besparingen afnemen.

De hier gegeven redenering betreft een groep van subjecten die vrijwillig spaarde. Er is tot nu toe steeds een

dergelijke, uit het oogpunt van kapitaalvorming belangrijke, groep geweest waarvoor het sparen mogelijk was, die enig inzicht bezat in de persoonlijke inkomensontwikkeling op de lange duur, en zich persoonlijk verantwoordelijk voelde voor de verzorging van de oude dag. De vermindering van het aanbod der besparingen moet inmiddels groter worden geschat wanneer wij bedenken dat in veel contracten van ondernemingspensioenfondsen de clause voorkomt, dat zodra de Overheid pensioen-uitkeringen gaat doen de verzekering kan worden vermindering ingaan en voor zover de kosten daarvan door de werkgever worden gedragen ³⁾.

De invoering van de ouderdomsverzekering draagt op korte termijn inflatoire tendenties in zich. Immers, een direct verband tussen besparingen en investeringen is juist voor deze categorie van besparingen voor de oude dag niet aanwezig. En dus zal een afname van de besparingen niet behoeven te leiden tot een vermindering van de investeringen. Integendeel, de premie voor de ouderdomsverzekering dient voor de vergroting van de consumptie van de bejaarden. Deze grotere consumptieve vraag kan gemakkelijk tot vergrote neiging tot investeren leiden en dus tot grotere vraag naar kapitaal. Bij gebrek aan besparingen zou deze zelfs tot inflatoire financiering aanleiding kunnen geven.

Bij de bespreking van de reacties der vrijwillige spaarders werd uitgegaan van de veronderstelling, dat de tijdsvoorkeur gelijk bleef. Dit behoeft niet per se altijd het geval te zijn, maar is wel aannemelijk. Sparen is een daad van beleid en juist degenen die een spaaropvoeding hebben gehad zullen zich een zekere voorstelling hebben gevormd van het toekomstig verloop van hun inkomen. En hoe zal de reactie zijn van hen die niet of nauwelijks vrijwillig spaarden? Blijkens de courantenberichten zijn er spaarprognostici die door de invoering van de wettelijke ouderdomsverzekering een toename der besparingen verwachten. Uiteraard is het mogelijk dat het bestaan van een bodempensioen de vrijwillige „zuivere tijdsvoorkeur” wijzigt. De gift van een stoel zou spaarzin kunnen verwekken, zodat ook de rest van het ameulement bijeen gespaard wordt. Echter een contraire reactie is evenzeer mogelijk: stil afwachten, misschien krijgen wij er nog wel een stoel bij! Van irrationele reacties is nu eenmaal weinig verstandigs te zeggen. Het is zeker niet onmogelijk dat op de lange duur door sociologische en psychologische factoren de „zuivere tijdsvoorkeur” werkelijk wordt gewijzigd. Maar een factor die nu niet direct spaarpedagogisch is verantwoord, wordt gevonden in de veronderstelde vergoeding der premie door een compenserende loonsverhoging. Zo leert men het sparen niet, want men behoeft niet te sparen!

Van welke orde van grootte is het bedrag waarmee de besparingen zouden kunnen verminderen ten gevolge van de invoering van de wettelijke ouderdomsverzekering? Wanneer alle mannen van 20 tot 65 jaar in Nederland op 31 December 1953 een verzekering zouden sluiten die vanaf de 65-jarige leeftijd een jaarlijkse uitkering geeft van f 1.260, zouden de premie-ontvangsten per jaar meer dan f 2 mrd bedragen. Stel dat de arbeiders niet

¹⁾ Advies inzake de wettelijke ouderdomsverzekering. Publicaties van de Sociaal-Economische Raad 1954, no 3.

²⁾ R. F. Harrod, Towards a Dynamic Economics, lecture 2.

³⁾ Bij het invoeren de wettelijke ouderdomsverzekering zullen de stijgende loonkosten i.v.m. de premievergoeding niet geheel kunnen worden gecompenseerd door het vervallen van de vereveningsheffing.

sparen. Daar deze categorie volgens de beroepstelling van 31 Mei 1947 ongeveer de helft van de totale beroepsbevolking uitmaakt, moet het genoemde bedrag der premie-ontvangsten worden gehalveerd. De groep die overblijft spaart op min of meer rationele gronden. De oudere groepen zullen niet in sterke mate reageren op de invoering der wettelijke ouderdomsverzekering. Enerzijds zal naarmate het moment nadert waarop de uitkeringen zullen aanvangen, het nadeliger worden om de verzekering af te kopen, anderzijds zal naarmate men ouder wordt de „zuivere tijdsvoorkeur” afnemen. Deze groep van 55 tot 65 jaar betaalt ongeveer de helft van het totale premiebedrag. De jongeren echter zullen stellig hun spaarpatroon wijzigen. Zulks temeer, omdat de wettelijke ouderdomsverzekering een aanspraak geeft die zich met de nominale lonen mee omhoog beweegt. Indien deze groep volkomen rationeel reageert bij gelijkblijvende tijdsvoorkeur dan zou de wettelijke ouderdomsverzekering een vermindering der besparingen kunnen veroorzaken ter grootte van bijna f 500 mln per jaar. Een bedrag dat waarlijk belangrijk genoeg is om er aandacht aan te schenken. Ten overvloede zij opgemerkt dat deze berekening uitsluitend een benadering bedoelt te zijn van de orde van grootte en niet een prognose. En deze benadering geeft in één opzicht nog een te gunstig beeld omdat er geen rekening gehouden is met de wettelijke weduwenverzekering die aan de ouderdomsverzekering is verbonden.

De ervaringen in Zwitserland, waar in 1948 een — ondanks enkele verschillen — in wezen soortgelijke verzekering werd ingevoerd als in Nederland thans overwogen wordt, schijnen in tegenspraak met dit betoog ⁴⁾. Het premie-inkomen bleef na de oorlog in vrij constante verhouding tot het nationale inkomen. Toch moet worden betwijfeld of hierin voldoende grond is gelegen voor de conclusie dat de verplichte sociale verzekering geen aantoonbaar nadeel aan het particuliere levensverzekeringbedrijf heeft toegebracht. Immers, terwijl het percentage, dat het premie-inkomen vormt van het nationale inkomen, voor Nederland thans ongeveer hetzelfde niveau heeft bereikt als voor de laatste wereldoorlog — tijdens de oorlog steeg dit percentage ten gevolge van de beperkte bestedingsmogelijkheid van het geld — is dit in Zwitserland niet het geval. In 1940 zien wij dit percentage terugvallen van 3 tot 2,4 en dit niveau wordt daarna ongeveer gehandhaafd. Het is zeer wel denkbaar dat dit verschil in ontwikkeling verklaard kan worden door rekening te houden met de invoering van de betreffende sociale verzekering in Zwitserland. Sinds 1948 kunnen wij namelijk een iets minder sterke jaarlijkse stijging van de volksverzekeringen in Zwitserland constateren, terwijl in dat jaar ook een eenmalige inzinking in de renteverzekeringen optrad. Hierin zou een reactie op de wettelijke verzekering kunnen worden gezien. Het sterker stijgend verloop der kapitaalverzekering na 1948 zou kunnen worden verklaard als een reactie in de vorm van aanvullende verzekeringen op de prijsstijgingen die hebben plaatsgevonden. Deze groep verzekeringen zou, zonder de wettelijke voorziening, nog sterker kunnen zijn gestegen.

De reële waarde der uitkering wordt gekoppeld aan de wijzigingen in de algemene welvaart.

1. Door deze koppeling zal de uitkering krachtens de ouderdomsverzekering een ongeveer vast percentage

bedragen van het nationale inkomen. De bedoeling is dat de uitkering evenredig zal zijn met de regelingslonen en dus in het algemeen bij prijsstijging zal toenemen en bij prijsdaling zal afnemen. Hier schuilt dus een wettelijk vastgelegde kracht die conjunctuurversterkend werkt.

2. In deze tijd van inflatie nemen wij de tendentie waar, dat meer en meer inkomenscategorieën zich nominaal gaan meebewegen met de stijging der prijzen. Inderdaad kan door een dergelijke „herleiding” de inkomensverdeling meer gelijk blijven. Echter deze herleidingen vormen zelf weer nieuwe stimulansen tot prijsstijgingen. Herleidingen, prijsstijgingen en deva- luaties hebben de tendentie elkaar op te roepen en op te volgen ⁵⁾.
3. Het S.-E.R.-voorstel kent door de koppeling van de reële waarde der uitkering aan de regelingslonen een bijzondere plaats toe aan de aanspraken krachtens de wettelijke ouderdomsverzekering. Hier is dus een claim van bijzondere „hardheid” geschapen. Men vertrouwt er blijkbaar op dat het loonaandeel in het nationale inkomen zich zal handhaven, althans niet zal afnemen. Dit vertrouwen zal gebaseerd zijn op de toegenomen macht der vakverenigingen.

De ervaring heeft geleerd dat andere soorten claims op het toekomstig nationale inkomen, met name de beleggersclaims, een zekere mate van „zachtheid” vertonen ⁶⁾. Politieke en monetaire factoren zouden als oorzaken kunnen worden genoemd. Wettelijke regelingen hebben de inkomsten uit beleggersbezit met betrekking tot grond en huizen doen afnemen. De waardevermindering van het geld heeft de waarde van het obligatiebezit, en de fiscale wetgeving en de verhoudingen binnen de vennootschappen (reservering, zelffinanciering) hebben de waarde van het aandelenbezit als inkomstenbron verminderd. Met betrekking tot het aandeel kan sinds kort van een zeker „eerherstel” worden gesproken.

Wanneer men verwacht dat in de toekomst de claims uit het verleden worden behandeld zoals in de huidige tijd het geval is, zal dit repercussies kunnen hebben voor de omvang der te entameren vrijwillige besparingen en/of op de besparingsvorm.

De „zachte” aanspraken zijn voor een groot deel in handen van degenen die in het verleden vrijwillig besparingen vormden, o.a. met het oog op de verzorging van de oude dag. De houders hiervan zullen door de afwering van de oudere aanspraken door de samenleving kunnen worden teleurgesteld. Dit geldt niet alleen voor degenen die direct belegger zijn, maar ook voor degenen die indirect via levensverzekering-maatschappijen en pensioenfondsen hebben belegd. Deze claims blijken, wanneer zij gerealiseerd worden, aanmerkelijk minder waard te zijn dan men zich heeft voorgesteld.

Met betrekking tot de omvang der besparingen is tweërlei reactie denkbaar:

1. Rationeel handelend zouden, ten einde toch verzekerd te zijn van de voorgestelde oudedagvoorziening, aanvullende besparingen kunnen worden gevormd. Bij een onderhonorering der besparingen op de lange

⁴⁾ K. Schreiber, De Zwitserse wettelijke verzekering van ouderdom en overlijden en haar invloed op het particuliere levensverzekeringbedrijf, in „De Verzekering-bode” van 29 October en 5 November 1954.

⁵⁾ Aan het herleidingsstelsel van Prof. Dr W. C. Mees is weinig aandacht geschonken. Dit stelsel is in de laatste jaren geleidelijk en ongemerkt ten dele actueel geworden. Een oplossing voor het inflatieprobleem betekent het echter niet. De vicieuze cirkelgang wordt niet doorbroken, maar versterkt.

⁶⁾ Deze gedachte wordt momenteel door Prof. Glasz uitgewerkt in zijn doctoraal colleges aan de N.E.H.

duur is hiervoor echter wel een zeer krachtige rationale instelling vereist.

2. Waar inmiddels in het huidige politieke en monetaire (inflatoire) klimaat een zekere spaarzaamheid zeer wel zal kunnen gedijen, zou op den duur toch de omvang der vrijwillige besparingen kunnen afnemen.

De behoefte aan een beleggingsvorm van grotere „hardheid” voor de vrijwillige besparingen zal toenemen naarmate de genoemde structurele tendentie tot „zachter” worden van vermogenstitels zich sterker en langduriger zal doen gevoelen. Het is in wezen een paradoxaal verschijnsel wanneer de Regering, een betere oudedagvoorziening beogend, enerzijds ter verhoging der effectiviteit van de wettelijke ouderdomsverzekering aan de claims uit dien hoofde een bijzondere „hardheid” toekent en anderzijds door haar politiek bijdraagt tot het „zachter” worden van de claims die verkregen zijn uit vrijwillige besparingen, waarmee ook de verzorging van de oude dag wordt nagestreefd.

Conclusie.

De huidige vorm van de wettelijke ouderdomsverzekering draagt verschillende inflatoire tendenties in zich, en zou daarom passen bij een deflatoire ontwikkeling. Het systeem houdt echter al rekening met een toepassing in inflatoire tijden, getuige de koppeling van de reële waarde der uitkering aan de regelingslonen. Men verwacht blijkbaar een inflatoire ontwikkeling. Hiervoor zijn ook enkele redenen aan te voeren: politieke factoren (o.a. het feit dat conjunctuurpolitiek alleen in opwaartse richting wordt gevoerd), toename der overheidsuitgaven in verband met sociale voorzieningen en uitbreiding en handhaving van het militaire apparaat, toename der bevolking en vooruitgang der techniek. In het huidig tijdsgewricht wordt inflatie niet gevreesd omdat slechts in deflatie gevaar voor werkloosheid wordt onderkend! Inflatie houdt echter ook grote gevaren in voor een evenwichtige en sociaal rechtvaardige ontwikkeling. Uit dit oogpunt zou het ontwerp van de S.-E.R. bedenkelijke gevolgen kunnen hebben.

Intussen is het natuurlijk niet zeker dat in de toekomst inflatoire tendenties zullen overheersen. De toekomst is en blijft onzeker! Het vastleggen van economische maatregelen voor langere tijd is derhalve gevaarlijk. Immers, de omstandigheden wijzigen zich soms sneller dan wij verwachten. Derhalve verdient het aanbeveling voor de

(Advertentie)

wetgeving van economische aard om een casuïstiek van maatregelen te geven, passend op diverse omstandigheden.

Volgens het S.-E.R.-rapport zou financiering door fondsvorming tot te grote besparingen leiden. Een omslagstelsel zou echter om de hierboven aangegeven redenen tot een te grote vermindering van de besparingen kunnen leiden. Uit conjuncturele en structurele overwegingen zou een tussenvorm het meest gewenst kunnen zijn. In een inflatoire tijd zou een fonds kunnen worden gevormd. In een deflatoire tijd zou de premieheffing kunnen worden verminderd door te putten uit het fonds. Met een dergelijk fonds zou ook een eventuele vermindering van het aanbod der besparingen ten gevolge van de wettelijke ouderdomsverzekering kunnen worden opgevangen. Beleggingsmoeilijkheden behoeven niet aanwezig te zijn. Desnoods wordt niet belegd. In tijden van kapitaalschaarste zou het kapitaal-aanbod op de kapitaalmarkt kunnen worden vergroot, in tijden van kapitaalovervloed worden verkleind. Aldus kan het aanbod van besparingen worden aangepast bij de behoefte aan kapitaal op korte en lange termijn.

Rotterdam.

W. EIZENGA, econ. drs.

Productie en verbruik van wollen textielgoederen

Onlangs zijn, geheel los van elkaar, twee publicaties verschenen, die, de ene direct en de andere indirect, het huidige productieniveau van de wolindustrie in een beoordeling betrekken en die, ofschoon zij eigenlijk geen nieuwe feiten naar voren brengen, toch sterk de aandacht hebben getrokken door de wijze, waarop het accent werd gelegd op het relatief lage verbruik van wollen textielgoederen.

De eerste publicatie, welke hier bedoeld is, is het verslag van het Economisch Technologisch Instituut voor Noord-Brabant over het derde kwartaal 1954. Daarin wordt de productie-index voor de industrie aan een kritische beschouwing onderworpen en speciaal de index van die bedrijfstakken, welke voor Noord-Brabant van de meeste betekenis zijn.

Gesteld wordt o.a., en dit heeft in de dagbladpers zeer

veel aandacht getrokken, dat de productiestijging van de wollenstoffenindustrie belangrijk achtergebleven is bij de stijging van het indexcijfer voor de totale industriële productie. Deze laatste wordt voor het eerste halfjaar 1954 gesteld op 170 met als basis 1938. Daarbij worden dezelfde indexcijfers gegeven voor een aantal bedrijfstakken, zoals de cementindustrie, de industrie voor de vervaardiging van lederen schoeisel, de rubberindustrie, de metaalproductie, de openbare nutsbedrijven enz., welke alle een indexcijfer voor het eerste halfjaar 1954 vertonen, dat belangrijk boven het algemeen gemiddelde uitgaat.

Gesteld wordt dan verder, dat voor de wollenstoffenindustrie geen indexcijfer op basis van 1938 beschikbaar is, doch dat uit het algemeen productie-indexcijfer, gebaseerd op 1946, dat 228 bedroeg, en het indexcijfer van

136 op diezelfde basis voor wolspinnerijen en van 142 voor wolweverijen, moet worden afgeleid, dat de productie in de wolspinnerijen en weverijen zeer ver bij het algemeen gemiddelde is achtergebleven.

Ofschoon er mogelijk geen officiële publicatie van het Centraal Bureau voor de Statistiek is over de productie-index voor de wolindustrie, gebaseerd op 1938, zijn er m.i. uit de documentatie van het vroegere Rijksbureau voor Textiel, Kantoor Tilburg, en uit de publicaties van het C.B.S. over de resultaten van de 4-wekelijkse enquête bij de wolindustrie voldoende gegevens beschikbaar om ook voor de wolspinnerijen en wolweverijen een productie-index te berekenen met als basis de periode 1 Juli 1938 - 1 Juli 1939. Weliswaar wijkt deze basis enigszins af van die, welke voor de berekening van het algemene productie-indexcijfer is aangehouden, doch de verschillen kunnen hier niet zo erg groot zijn.

Aan de hand van de mij ter beschikking staande gegevens zijn onderstaande indices berekend, waarbij wat de wolspinnerijen betreft onderscheid is gemaakt naar de productie van kamgarens voor industriële verwerking, de productie van handbreigarens en de productie van strijkarens. Wat de weverijsector betreft is naast elkaar gezet de productie-index voor de wollenstoffenindustrie, welke speciaal in de publicatie van het E.T.I. werd genoemd, en een indexcijfer voor de totale productie van de wolindustrie, waartoe ook behoren naast de wollenstoffenindustrie, de dekenindustrie, de trijpindustrie, de tapijtindustrie, de haargarenvoeringstoffenindustrie:

Indexcijfers wolspinnerij

	Kamgarens voor ind. verwerking	Handbrei- garens	Strijk- garens	Totaal
1938/1939	100	100	100	100
1949	229	196	191	195
1950	194	247	181	193
1951	185	128	148	147
1952	224	169	159	166
1953	292	181	169	181
1e halfjaar 1954	345	167	170	183

Indexcijfers

	Wollenstoffen- productie	Totale productie wolindustrie
1938/1939	100	100
1949	140	142
1950	138	143
1951	115	119
1952	120	120
1953	132	138
1e halfjaar 1954	135	144

Uit de hierboven vermelde tabellen valt m.i. af te leiden, dat het E.T.I. enigszins voorbarig is geweest met het trekken van conclusies uit een vergelijking van de productie-indices op basis van 1946. Het blijkt nl. dat, in tegenstelling tot hetgeen het E.T.I. meent te moeten aannemen, de productie-index voor de wolspinnerijen boven de algemene productie-index ligt, waarbij nog kan worden aangetekend, dat de productie-index voor de handbreigarens en de strijkarenindustrie ongeveer gelijk is en de productie-index voor de kamgarenindustrie, die zich bezighoudt met de vervaardiging van garens voor weverijen en tricotbedrijven, meer dan het dubbele is van de algemene productie-index.

Ook de productie-index voor de wollenstoffenindustrie en voor de gehele wolindustrie ligt in verhouding tot de algemene productie-index van 170 gunstiger dan uit de verhouding 228 : 143, welke het E.T.I. op basis van 1946 stelde, moest worden afgeleid. De misleiding, waarvan het E.T.I. min of meer het slachtoffer is geworden, zit hierin, dat men er van uitgegaan is, dat in de oorlogse jaren de ontwikkeling in de wolsector zich in

dezelfde mate zou hebben voltrokken als die van de totale industriële bedrijvigheid. Dit laatste is echter geenszins het geval. Het productie-indexcijfer voor de wolindustrie op basis van 1938/1939 was voor 1946 nl. 100, terwijl uit de gegevens van het E.T.I. kan worden afgeleid, dat het algemene productie-indexcijfer in 1946 slechts 74 bedroeg.

De oorzaak, dat de Nederlandse wolindustrie eerder dan de andere bedrijfstakken na beëindiging van de oorlog weer op een zeer hoog productieniveau kwam, kan m.i. voor een zeer groot gedeelte worden toegeschreven aan het feit, dat de Nederlandse Regering te Londen tijdens de oorlog nog zeer belangrijke hoeveelheden ruwe wol had aangekocht, welke reeds direct na de bevrijding naar Nederland zijn verscheept en die tezamen met de uit het binnenland nog beschikbaar komende andere textielvezels en mede dank zij het feit, dat de wolindustrie practisch geen oorlogsschade had opgelopen, het mogelijk maakten om snel weer op toeren te komen.

Een en ander neemt niet weg, dat, zoals uit bovenstaande cijfers blijkt, de productie-index voor de wolindustrie niet onbelangrijk is achtergebleven bij de algemene productie-index en zeer ver bij die van een aantal andere sectoren, waarvan ik hierboven reeds enkele noemde. Overigens geldt dit blijkbaar voor de gehele textielindustrie, waar het E.T.I. in zijn rapport als productie-index voor het eerste halfjaar 1954 voor de gehele textielbranche het cijfer van 149 (1938 = 100) noemt.

Wanneer men de productiecijfers van de Nederlandse textielindustrie vergelijkt met die in andere landen, zoals geschiedt in publicaties van de O.E.E.C. en van de internationale organisaties, zoals de Fédération Lainière Internationale e.d., moet men tevens tot de conclusie komen, dat ook in andere landen de textielproductie is achtergebleven bij de algemene ontwikkeling, aangezien de Nederlandse cijfers in verhouding tot de vooroorlogse zeker niet ongunstig afsteken bij die van de andere landen.

In dit verband is zeer interessant het artikel: „Het verband tussen het textielverbruik, het inkomen en de prijs van textielgoederen in Nederland” van de hand van de heer M. Fraenkel, dat gepubliceerd werd in „Economisch-Statistische Berichten” van 1 December jl. De heer Fraenkel komt hierin tot de conclusie, dat het reële textielverbruik van de Nederlandse bevolking in 1953 119 pCt bedroeg van dat van de jaren 1923/1925, tegenover 158 pCt in de jaren 1938 en 1939. Deze conclusie is gebaseerd op de besteding van het inkomen aan textielgoederen en het verloop van de detailprijzen voor deze categorie van artikelen.

De cijfers, welke hierboven over het verloop van de productie in de wolsector werden gegeven, houden tot op zekere hoogte een bevestiging in van de stelling van de heer Fraenkel, dat de textielconsumptie momenteel lager is dan die in de jaren 1938/1939 en wel als gevolg van de relatief te hoge prijzen voor textielgoederen.

Bij de beoordeling van de productie-indexcijfers moet nl. in het oog worden gehouden, dat, terwijl er in de periode 1 Juli 1938 - 1 Juli 1939 slechts ca 8 pCt van de totale productie van de wolindustrie werd geëxporteerd, in 1953 een exportpercentage van ca 25 werd bereikt. Weliswaar was de import van wollen textielproducten in 1953 iets hoger dan in 1938/1939, doch het gevolg van de ontwikkeling van de export is toch geweest, dat tegenover een importsaldo van 2.121 ton of ca 9 pCt van de productie van die periode, er in 1953 een exportsaldo van 3.406 ton of ca 19 pCt van de productie in dat jaar moest worden geconstateerd.

Hieruit valt dus af te leiden, dat de consumptie in de periode 1 Juli 1938 - 1 Juli 1939 van wollen textielgoederen op een cijfer van 109 voor een bevolking van 8,8 miljoen kan worden gesteld, terwijl het overeenkomstige cijfer voor 1953 112 is voor een bevolking van ca 10,5 miljoen. Het cijfer van 112 is gevonden door de productie-index voor de gehele wolindustrie van 1953, zijnde 138, te verminderen met het exportoverschot van 19 pCt.

Gaat men deze cijfers omrekenen per hoofd van de bevolking dan komt men op een indexcijfer voor de consumptie van wollen textielproducten per hoofd van de bevolking van ca 86 op basis van 1938/1939. De heer Fraenkel komt in zijn publicatie op een indexcijfer van 75 voor de gehele textielconsumptie. Hieruit zou de conclusie moeten worden getrokken, dat de consumptie van wollen producten nog in mindere mate dan die van de andere textielproducten van een relatief te hoog prijspeil heeft geleden. Overigens moet men met deze conclusie de nodige voorzichtigheid betrachten, aangezien, zoals de heer Fraenkel ook reeds opmerkt, rekening gehouden moet worden met een wisselend kledingpakket.

Gezien de stelling van de heer Fraenkel, dat de consumptie van textielgoederen ten nauwste samenhangt met de prijsontwikkeling dezer artikelen, zal het voor de Nederlandse textielindustrie zaak zijn haar prijzen terdege in de gaten te houden, waarbij overigens niet uit het oog mag worden verloren, dat men op dit terrein in sterke mate afhankelijk is van de ontwikkeling van de grondstoffenprijzen, welke overzee worden bepaald.

Problemen rond het Belgische indexcijfer van kleinhandelsprijzen

Jürgen Kuczynski publiceerde in 1934 een studie over het leven der arbeiders zoals dit in verscheidene landen van Europa en Amerika evolueerde gedurende de periode 1870-1933. Ook Belgische toestanden worden door hem onderzocht. De auteur geeft bij de aanvang van dit gedeelte zijn oordeel over de sociaal-economische statistieken die beschikbaar zijn. Hij schrijft: „Genau wie Frankreich, so weist auch Belgien eine ganz hervorragende Lohnstatistik für einzelne Jahre auf, der eine ebenso ungenügende Lohnstatistik für eine Reihe sich folgende Jahre gegenübersteht”¹⁾.

Deze uitspraak is juist. Ons beperkend tot de XIXe eeuw, zien wij dat reeds in 1846 een loontelling in België werd gehouden: Quetelet en Heuschling hebben een voor dit tijdperk zware opdracht tot een voortreffelijk einde gebracht. Een halve eeuw later waren het Waxweiler en Julin die met een nieuwe nog vollediger telling een waarachtig statistisch monument uitbouwden. Om de reële lonen te berekenen, maakte Ducpétiaux in 1853-1854 een zeer grondige budgetstudie en noteerde prijzen, vooral van voedingswaren. In 1891 werd een nieuwe budgetenquête gehouden en het resultaat was zo belangrijk, dat Ernst Engel de Belgische cijfers gebruikte als basis voor zijn bekende verbruikswetten. In diezelfde periode werden echter zeer weinig doorlopende reeksen van lonen of prijzen aangelegd.

De nasleep van de eerste wereldoorlog bracht mede, dat de prijzenstatistieken niet langer uitsluitend wetenschappelijk bleven, maar direct in het praktisch leven werden opgenomen. Aan A. Julin, de statisticus, die de telling van 1896 op meesterlijke wijze had helpen organi-

¹⁾ J. Kuczynski, „Die Entwicklung der Lage der Arbeiterschaft in Europa und Amerika (1870-1933)”, p. 51.

HANDEL-MAATSCHAPPIJ

H. Albert de Bary & Co. N.V.

HERENGRACHT 450 - AMSTERDAM

Internationaal handelscontact

Financiering van de buitenlandse handel

(Advertentie)

Van de andere kant menen wij, dat behalve het prijsniveau op de consumptie van textielgoederen zeker ook van invloed is de wijze, waarop allerlei andere gebruiksartikelen tegen aanlokkelijke voorwaarden aan de consument worden aangeboden. De consument kan nu eenmaal slechts één keer zijn inkomen besteden en indien hij een belangrijk deel van zijn inkomen besteedt aan meer duurzame artikelen, zoals bromfietsen, radio's, televisietoestellen of aan buitenlandse reizen, zal minder besteed moeten worden aan textielgoederen. De nodige propaganda voor het verbruik van textielgoederen zal dan ook zeker niet achterwege kunnen blijven.

Tilburg.

J. A. M. VAN GERWEN.

seren, werd in 1919-1920 door de Minister van Arbeid opgedragen een index van de kleinhandelsprijzen uit te werken. In de „Revue du Travail” verschenen toen als documentatie prijstabellen die betrekking hadden op de steden Brussel en Antwerpen, alsmede op het industrieel centrum La Louvière. De coöperatieven waren bij deze statistieken rechtstreeks betrokken. In Januari 1920 kon België definitief starten met een nationale index of zoals het in de officiële bescheiden luidde: het algemeen verhoudingscijfer van de stijging der kleinhandelsprijzen op grond van de maand April 1914. April 1914 was dus de referentie-maand. Betreffende dit punt is er herhaaldelijk kritiek geweest: de basis was te eng en het feit dat April gelegen is in een periode van seizoensdaling maakt dat men na korte tijd nog moeilijk de objectieve hoogte kan schatten van de gevolgde prijzen. Julin heeft daarop steeds geantwoord dat in 1919-1920 met spoed moest worden gehandeld en dat het zeer moeilijk was voor meer dan vijf jaar terug uitgebreide prijsreeksen aan te leggen. Het kwam er op aan, aldus Julin, dank zij een betrouwbare index der kleinhandelsprijzen, dreigende sociale conflicten te vermijden. De категорieke eis van de arbeiders luidde immers: hetzelfde bestaan als voor de oorlog moet gewaarborgd blijven, zelfs wanneer de arbeidsdag tot 8 uur wordt beperkt. In die omstandigheden legde de Regering statistieken aan om het peil van het reële loon in 1914 vast te stellen en om vervolgens de lonen doorheen de diverse muntmanipulaties te loodsen.

In 59 plaatsen worden van 1920 af prijzen opgenomen. Bij die plaatsen kan men de volgende categorieën onderscheiden: grote steden met voorsteden, nijverheidscentra, steden met middelmatig of gering belang en dorpen met half-steedse of half-plattelandsbevolking. Het

was niet mogelijk tot de zeer kleine gemeenten, die in België relatief talrijk zijn af te dalen, aangezien men niet de zekerheid had winkels aan te treffen die genoeg voorraad waren.

Van 56 artikelen worden sinds hetzelfde jaar de prijzen opgenomen. Het aantal werd niet hoger gesteld omdat men niet wenste de index al te log te maken. Anderzijds was nodig dat elk artikel aan talrijke voorwaarden voldeed nl. dat het te vereenzelvigen was met het artikel van de basis-periode, algemeen gebruikt werd en beantwoordde aan een aanzienlijke vraag, terwijl het aanwezig moest zijn in alle centra, maar dan onder een beperkt aantal types. Een aantal van 34 artikelen is te rangschikken bij de voeding, 12 bij kleding en schoeisel, 3 bij verlichting en verwarming, 7 bij allerlei. Daarvan werd het eenvoudig rekenkundig gemiddelde genomen, op grond van de prijzen in April 1914. Vaak werd betreurd dat de huurprijzen in deze index niet voorkomen. Wij staan hier echter niet voor een goed, dat wordt gekocht, maar voor een dienst die wordt betaald. Een nauwkeurige omschrijving is moeilijk: talrijke elementen oefenen een invloed uit en helpen de waarde bepalen. In die omstandigheden kan men terecht een ruwere maar beter te vertrouwen maatstaf verkiezen boven de verfijnde.

Huurprijzen komen wel voor in de index van de levensduurte, die in België werd gepubliceerd tussen 1922 en 1940. Deze index steunt op nog meer producten, nl. 88 en, belangrijke innovatie, er is een weging: aan elk product wordt een waardecijfer toegekend. Voor de vaststelling van de waardecijfers in 1920 had men feitelijk tot 1891 moeten terugkeren, toen een degelijke budgetstudie het licht zag. Waar het echter niet wenselijk bleek dertig jaar terug te gaan op het gebied van het verbruik, als geen ander aan evolutie onderhevig, heeft men zich eerst beholpen met elementen uit een studie over de voeding bij de arbeiders, die in 1910 werd ondernomen door twee Belgische statistici, Slosse en Waxweiler, om dan in 1921 een speciale enquête door te voeren. Het is onze overtuiging dat 1921 als referte nog te dicht lag bij de oorlogsperiode om representatief te zijn voor de volgende jaren.

De moeilijkheden ondervonden bij de index van de levensduurte, wijzen er op, hoe het voor Julin wel degelijk onmogelijk was bij de index der kleinhandelsprijzen een oordeelkundige weging te laten gebeuren. Dit was ook minder noodzakelijk dan dikwijls wordt gedacht. Merkwaardig immers is het zeer gelijk verloop van de twee officiële Belgische indices in de periode tussen de twee oorlogen. J. Lejeune heeft voor de jaren 1922-1930 de correlatiecoëfficiënt tussen beide berekend en vastgesteld op 0,997²⁾, wat het onderlinge zeer nauwe verband duidelijk aantoonde: bewijs dat de meer eenvoudige index der kleinhandelsprijzen met het volste recht kan worden aangewend bij de glijdende loonschaal. In de praktijk heeft het Belgische publiek zich altijd meer gericht op de index van de kleinhandelsprijzen dan op die van de levensduurte, ondanks dus het beperkt aantal goederen van deze laatste en ondanks het gebrek aldaar aan weging. Wijzen wij echter op de onrechtstreekse weging bij de index der kleinhandelsprijzen, volgend uit het feit dat de zwaarste post van het arbeidsbudget, nl. de voeding ook door het grootst aantal producten in de index wordt vertegenwoordigd.

Op 2 April 1935 werd bij Koninklijk Besluit een Commissie van de index der kleinhandelsprijzen opgericht,

die tot taak had de bestaande index na ruim vijftien jaar aan te passen aan de nieuwe omstandigheden. De referteperiode werd gewijzigd: in plaats van April 1914 kwamen de jaren 1936-1937-1938. Bepaalde producten die in onbruik waren geraakt werden vervangen door andere, waarnaar grote vraag bestond. Ook in de plaatsen kwam een lichte wijziging: bepaalde dorpen werden geschrapt ten voordele van nieuwe industriële centra. De index onderging dus een verjongingskuur. Stemmen waren intussen ook opgegaan om de wijze van berekening te veranderen door bijv. het meetkundig gemiddelde te nemen in plaats van het rekenkundig gemiddelde. Het voorstel werd verworpen omdat de Commissie de index niet complex wenste te maken. Anderen hadden formules uitgedacht om de seizoeninvloed uit te schakelen. Ook dit werd afgewezen: de Commissie wilde het vertrouwen dat de bevolking had in de index niet aan het wankelen brengen en daarom mocht deze geenszins theoretisch worden. De stelregel van de Commissie was: de prijschommelingen van het dagelijks leven moeten weerspiegeld worden in de index op de wijze zoals zij zich voordoen. De enige hervorming die op dit gebied werd aanvaard, gold de weging tussen de verschillende plaatsen. De Commissie achtte het redelijk dat de prijzen te Brussel een grotere invloed op de globale index uitoefenden dan de prijzen in een kleinere gemeente van de provincie Luxemburg.

Zonder het bepaald te weten heeft de Commissie van 1935 de basis gelegd voor de index die na de tweede wereldoorlog zou worden berekend. Maar de toestanden waren dermate gewijzigd dat in 1945 allen, de arbeiders inbegrepen, de index ter zijde schoven. Wij moeten inderdaad wachten tot Februari 1951 alvorens de eerste collectieve loonovereenkomsten, welke de index als bepalend element voorzien, afgesloten worden.

Bij de bevrijding bestond er in België algemeen vrees voor ineenstorting van de munt, voor een herhaling dus van hetgeen het land had gekend in de periode 1919-1926. Om dit te vermijden werd de omvang van de muntomloop beperkt, werden de prijzen van zeer veel artikelen gecontroleerd en zo nodig door subsidies gedrukt, werden, om de stijging van de beperkt aanwezige goederen te vermijden, de lonen op een relatief laag peil gehouden. De lonen, in 1945 en volgende jaren uitbetaald, lieten niet toe het levenspeil van 1939 te bereiken. De arbeiders hebben zich bij deze toestand neergelegd, juist met het doel de munt gezond te houden.

Begin 1947 had de index 333 punten bereikt (1936-'38 = 100; op basis April 1914 was het indexcijfer voor 1936-'38 = 727,3) en hij steeg met een zekere regelmaat. In September 1948 stond hij op 403; later ging hij weer aan het dalen en in Juni 1950 werd 368 genoteerd. Intussen bleven de lonen onder controle. De oorlog van Korea veroorzaakte een nieuwe en zeer voorname stijging van de prijzen. Nog werden de lonen niet verhoogd maar zoals vroeger reeds gebeurd was, werden compensatievergoedingen aan de arbeiders toegekend. Eerst na zes jaar bevrijding werden bepaalde lonen, nl. in de ijzerindustrie en in de metaalbouw, opnieuw gebonden aan de index. Dit alleen reeds toont aan hoe verschillend de toestand was in 1945 vergeleken met 1918.

Intussen hadden de autoriteiten gelegenheid gehad vast te stellen dat de levenswijze van de arbeiders o.a. door de oorlog, sterk veranderd was tegenover de periode 1936-'38. Daarom werd op een nieuwe verjongingskuur aangestuurd. Een commissie vergaderde met dit doel en deed een reeks concrete voorstellen in verband met referte-

²⁾ J. Lejeune, „Les méthodes de construction des index-numbers”, blz. 240.

periode, artikelen en localiteiten! Zo wordt 1953 waarschijnlijk de nieuwe basisperiode.

Deze hervormingen lopen thans enig gevaar wegens de moeilijkheden, die in de jongste periode gerezen zijn tussen de arbeiderssyndicaten en de Minister van Economische Zaken in verband met drie prijsbesluiten en de weerslag er van op de index der kleinhandelsprijzen: -

1. In het Staatsblad van 30-31 Augustus 1954 verscheen een ministerieel besluit houdende reglementering der prijzen van de aardnotenolie. Volgens dit besluit moet de verbruiker, van 7 September af, fr. 31 betalen voor een fles van 1 liter en fr. 26 voor een fles van 3/4 liter. Op de lijst van de index komt alleen voor de fles van 1 liter aardnotenolie, waarvan de gemiddelde prijs in Augustus fr. 34,03 beliep.

2. In het Staatsblad van 2 September verscheen een ministerieel besluit houdende reglementering van de zalm in dozen. Voor een doos zalm *Pink* en *Medium Red* van ongeveer 440 gr. moet de verbruiker, van 7 September af fr. 22,50 betalen en voor een doos zalm *Keta* eveneens van ongeveer 440 gr. is de maximumprijs vastgesteld op fr. 19. Alleen de *Pink* komt voor op de index en de gemiddelde prijs in Augustus was fr. 25,35.

3. In het Staatsblad van 5 September ten slotte verscheen een ministerieel besluit, houdende reglementering der prijzen van de rijst. Hierbij wordt bepaald dat de verbruiker van 13 September af fr. 12,50 moet betalen voor 1 kilo losse rijst van het type *Japan* en fr. 7,25 voor het pak van 500 gr. De gemiddelde prijs van deze soort rijst, de enige die in de index opgenomen is, bedroeg in Augustus fr. 15,96.

Duidelijk heeft de Minister met deze besluiten een te grote stijging van de index — 423,5 in Augustus 1954! — willen beletten. Wanneer de index 425 punten bereikt zullen immers een aantal conventionele lonen stijgen en bij 450 punten verhogen bijv. de wedden van het personeel in Openbare Dienst met 5 pCt. De discriminerende beïnvloeding van een beperkt aantal prijzen werd aan syndicale, nl. door het Algemeen Christelijk Vakverbond, het Algemeen Belgisch Vakverbond en de Centrale der Liberale Vakbonden van België krachtig bekampt. De bestendige indexcommissie, met uitsluitend adviserende bevoegdheid, weigerde de officiële index, zijnde 422,7, goed te keuren en stelde daar tegenover de index 424,8 welke geen rekening houdt met de prijsbesluiten: Men notere dat integrale toepassing van de besluiten waarschijnlijk de index zal doen dalen met 4,24 punten. Het A.C.V., dat in deze strijd met de socialistisch-liberale Regering een vooruitgeschoven positie heeft ingenomen, dreigde op 2 October jl. niet langer de loonconventies aan de door het Departement van Economische Zaken gepubliceerde index te laten koppelen.

In een officieel communiqué heeft Minister Rey gewezen op het grote gevaar voor de Belgische economie van de dispariteit tussen Belgische en buitenlandse prijzen. Om deze dispariteit tegen te gaan heeft de Regering een plan uitgewerkt dat prijsdalingen voorziet bij nog andere voedingsmiddelen zoals vlees en bij artikelen uit de sector energie: industriële steenkolen, gas en electriciteit. Alle voedingswaren welke op de index voorkomen en daar meer dan 450 noteren, worden thans aan een nauwkeurig onderzoek onderworpen. Voor de producten, welke boven 500 liggen, en zo zijn er zes, worden door de Regering maatregelen getroffen. Ten slotte laat de Minister opmerken dat hij zich niet heeft beperkt tot artikelen van de index aangezien ook voor witte zalm *Keta* een maximumprijs werd vastgesteld.

De Maatschappij die zéér bijzondere voordelen biedt

**ZWITSERSCHER MAATSCHAPPIJ
VAN LEVENSVZERKERING EN LIJFRENTTE**

Een symbool van veiligheid

Herengracht 500 - Amsterdam - Telefoon 37171

(Advertentie)

In zijn antwoord hierop heeft het A.C.V. onderstreept dat zalm op de index geplaatst werd hoofdzakelijk als representatief product voor visconserven zoals opgelegde sardines, allerhande soorten haring, krab, tonijn, kreeft, makreel, zelfs mosselen. Deze verschillende soorten visconserven worden thans meer verbruikt dan zalm. Wat de globale actie aangaat, wordt aangestipt dat op basis van de enquête door Prof. G. Jacquemijns in 1948-'49 gehouden, de toepassing van de drie besluiten een besparing toelaat van niet eens fr. 50 op een totale uitgave van fr. 71.932 per gezin van vier personen. Eensdeels zal de index verminderen met 1 pCt (de 4,24 punten waarover wij hierboven spraken), anderdeels zal de effectieve verlaging van de levensduurte tot 0,5 ‰ beperkt blijven. Een verhouding dus van 1 tot 20!

De besluiten in kwestie werden ingetrokken op 21 October 1954 (Staatsblad 27 October 1954). Alsdan verscheen het Ministerieel Besluit waarbij de prijzen van aardnotenolie, de rijst en de zalm in dozen aan het regiem van de normale prijs onderworpen worden.

* *

De index der kleinhandelsprijzen in België kwam na de eerste wereldoorlog opmerkelijk snel tot stand. Baanbrekend werk werd aldus verricht door onze statistische diensten en in de eerste plaats door Armand Julin. Het is bekend dat andere landen zich door het Belgisch voorbeeld hebben laten inspireren. Zoals wij hebben onderstreept, werd hoofdzakelijk een sociaal doel nagestreefd: vreedzame verhoudingen tussen patroons en arbeiders bestendigen doorheen een periode van uitzonderlijke beroering. De rechtstreeks betrokken partijen hebben nooit gearzeld de grote waarde van de index der kleinhandelsprijzen te erkennen: in kringen zowel van arbeiders als van patroons wordt deze index aangezien als zeer volmaakt³⁾. De index werd ook populair: in veel conventies, ook in zeer beperkte zoals huurovereenkomsten, wordt naar de index der kleinhandelsprijzen verwezen. In vergelijking genoot de index van de levensduurte slechts gering aanzien. De bevolking gebruikte hem als supplementaire contrôle op de index der kleinhandelsprijzen.

De ervaring heeft geleerd dat een goede index relatief spoedig verouderd is. Niemand heeft er belang bij dat men de zaken te ver laat gaan en daarom achten wij regelmatige hervormingen volstrekt noodzakelijk. De index der kleinhandelsprijzen wordt in België zoveel gebruikt, dat men schreeuende anachronismen niet kan toelaten. Op het ogenblik komt in de index der kleinhandelsprijzen nog altijd de bolhoed voor, hoewel deze nog uiterst weinig wordt gedragen. Het ware goed dat artikel zo spoedig mogelijk te schrappen, juist om te beletten dat het vrouwen van het publiek wordt ondermijnd. Wie de dagbladen leest, weet dat hier een gevaar schuilt. Aan de andere kant echter is het een feit

³⁾ L. Delsinne schreef het in het socialistisch dagblad „Le Peuple” van 28 April 1939: „Een der beste zo niet de beste ter wereld om de schommelingen der prijzen weer te geven”.

dat hervormingen van de index steeds gewantrouwd worden. De eenvoudige mens vreest dat door manipulaties hem verworven rechten zullen worden ontnomen. Links en rechts van de baan dreigen dus gevaren. In die omstandigheden meen ik dat het goed zou zijn de periodieke hervorming van de index nauwkeuriger te omschrijven. Steunend op de ervaring zou men bijv. kunnen besluiten om de tien jaar de index te herzien, met een mogelijkheid, indien gewenst, na de periode van tien jaar de bestaande index per Ministerieel Besluit te verlengen telkens voor niet langer dan één jaar. Het verbruik evolueert immers nu eens trager dan weer sneller. Waarschijnlijk zullen in die omstandigheden aan de hervormingen van de index niet zo gemakkelijk kwade bedoelingen toegeschreven worden, hetgeen ongetwijfeld een voordeel zou zijn. Men weet anderzijds dat enkele zeer eenvoudige rekenkundige bewerkingen volstaan om van het oude naar het nieuwe indexcijfer over te schakelen. Zo verscheen in het Staatsblad van 26 April 1939 een „mededeling van de Regering” waarbij wordt aangetoond hoe men overgaat van de index met referteperiode April 1914 naar de index met referteperiode 1936-'38 (zoals wij reeds zagen werd 727,3 gelijkgesteld met 100).

Rechtstreekse beïnvloeding van de index moet met alle macht worden vermeden. De index is een meettoestel dat alleen dan diensten kan bewijzen, wanneer het ont-

snapt aan de actie van een geïnteresseerde partij. De manipulaties waarover wij hierboven spraken waren duidelijk in het voordeel van de werkgevers; toch verzette een financieel blad als „L'Echo de la Bourse” zich tegen de prijsbesluiten van de heer Rey, juist omdat het vreesde dat gans het beproefde systeem van de conventionele lonen, steunend op de kleinhandelsprijzen, gevaar zou lopen. In verband hiermede ware het goed aan de bestendige indexcommissie groter gezag toe te kennen. Voor October en voor November heeft de Minister van Economische Zaken de index gepubliceerd, ook nadat de meerderheid in de Commissie ongunstig had geadviseerd. Wenst men de huidige taakverdeling niet grondig te wijzigen dan kan bijv. reeds worden voorzien dat na ongunstig advies van de bestendige Commissie, de index der kleinhandelsprijzen slechts kan worden gepubliceerd op grond van een in de Ministerraad overlegd Koninklijk Besluit.

De jongste ervaring in België heeft aangetoond, dat het grote publiek scherp toeziet en dat beïnvloeding van de index, ook wanneer dit gebeurt met goede bedoelingen, geen kans van slagen heeft. De prikkelbaarheid van de Belgische bevolking staat in rechtstreekse verhouding tot de populariteit van de index en deze populariteit is ongetwijfeld veel groter, dan zij, die in 1919-1920 zo voortreffelijk de basis legden, ooit hebben durven hopen.

Dr MICHEL NEIRYNCK.

De Hoge Raad en de binnenlandse Rijnvaart

Meer dan in andere landen wordt de Nederlandse rechter in de gelegenheid gesteld zich uit te spreken over betekenis en omvang van de in de Rijnvaartakte gewaarborgde scheepvaartvrijheid. De reden hiervoor schijnt mij in de eerste plaats gelegen in de omstandigheid, dat de Nederlandse rechter in het algemeen vrijer staat tegenover volkenrechtelijke overeenkomsten dan vele van zijn buitenlandse collegae. Deze laatsten moeten vaak, krachtens wettelijke verplichting of gevestigd gebruik, zich onthouden van zelfstandige interpretatie van een volkenrechtelijke overeenkomst, doch dienen, indien zich een vraag van uitlegging van zulk een overeenkomst voordoet, het advies van hun Minister van Buitenlandse Zaken in te winnen en op te volgen; de Nederlandse rechter pleegt zich een eigen oordeel te vormen in zulke gevallen. Wanneer derhalve in een geding voor de Nederlandse rechter maatregelen ter sprake komen, die naar het oordeel van de Overheid niet, doch volgens belanghebbenden wel in strijd zijn met de vrijheid van Rijnvaart, hebben deze belanghebbenden althans de zekerheid, dat zij een onafhankelijke uitspraak verkrijgen, welke zich niet noodzakelijkerwijs behoeft te conformeren aan de uitleg, die de Overheid ten aanzien van het omstreden punt aan de Rijnvaartakte geeft. Dit is dan ook wellicht de voornaamste reden, dat juist in Nederland herhaaldelijk en soms met succes rechterlijke uitspraken zijn uitgelokt inzake overheidsmaatregelen met betrekking tot de Rijnvaart.

Eén van de vragen, die daarbij zijn opgeworpen, betreft de bevoegdheid van de Overheid ten opzichte van de binnenlandse Rijnvaart. Is de nationale Overheid bevoegd ten aanzien van de binnenlandse vaart of bepaalde categorieën daarvan regelend op te treden, of geniet ook deze vaart van de in de Rijnvaartakte gewaarborgde scheepvaartvrijheid? In 1934 werd deze vraag actueel

door de toepassing op de Rijnvaart van de wet op de evenredige vrachtverdeling, waarbij de vervoerovereenkomsten in de binnenlandse vaart werden onderworpen aan de goedkeuring van bevrachtingscommissies, die een toerbeurtenregeling konden opleggen¹⁾. De Hoge Raad besliste toen dat deze wet niet op de Rijnvaart toepasselijk kon zijn. Ons hoogste rechtscollege nam het standpunt in, dat het Rijnvaartstatuut alle vaart op de Rijn bestreek behalve de vaart van oever tot oever, die in de Rijnvaartakte uitdrukkelijk is uitgezonderd²⁾. De algemene bewoordingen, waarin de beginselen van vrijheid en gelijkheid in de Rijnvaartakte zijn neergelegd, zouden geen onderscheid inhouden tussen binnen- en buitenlandse vaart. En ook in de verdere akte zou zulk een uitzondering niet liggen besloten; integendeel, uit de geschiedenis van haar totstandkoming zou blijken dat een uitzondering voor de binnenlandse vaart, voor zover zij vroeger bestond, door het van kracht worden van de akte was vervallen³⁾.

Deze laatste argumentatie is door de Rijnvaartcommissarissen, onder aanvoering van Prof. Telders, becritiseerd. Zij hebben aangetoond, dat de Hoge Raad een verkeerde slotsom uit de geschiedenis van de totstandkoming der Rijnvaartakte heeft getrokken. Wat is immers het geval? De oorspronkelijke Rijnvaartakte, de Mentzer akte van 1831, bevatte een art. 46, dat o.a. de bepaling inhield, dat de schipper, die slechts binnen het grondgebied van eigen soeverein de vaart uitoefende, niet onder het regiem der akte viel. In de Herzienne Rijnvaartakte is deze bepaling niet overgenomen. Dus, overwoog de

¹⁾ Wet van 5 Mei 1933, Stbl. no 251.

²⁾ In art. 24 van de Herzienne Rijnvaartakte van 17 October 1868, Stbl. 1869, no 75, Lagemans VI, no 510.

³⁾ Arresten van 17 December 1934, N.J. 1935, blz. 5 en 11, m.nt. Taverne; W. 12849, m.nt. Verzijl. Bevestiging vindt dit standpunt in de arresten van 30 Maart 1936, N.J. no 339 en 340, en van 28 December 1937, N.J. 1938, no 556, evenals, terloops, in het arrest van 1 Februari 1937, N.J. no 716.

Hoge Raad, geldt deze uitzondering thans niet meer. Neen, verbeterden de Rijnvaartcommissarissen, uit de geschiedenis blijkt, dat de bewuste bepaling niet is weggelaten, omdat men de uitzondering niet meer wilde maken, maar omdat men haar vanzelfsprekend achtte en daarom afzonderlijke vermelding overbodig vond; derhalve gaat a contrario redeneren hier niet op, maar moet men aannemen, dat de uitzondering uit de Mentzer akte stilzwijgend in de huidige Rijnvaartakte is begrepen⁴⁾.

Thans is het vraagstuk opnieuw aan de Hoge Raad voorgelegd en deze heeft hiervan gebruik gemaakt om de historische onjuistheid uit de arresten van 1934 recht te zetten. Het ging in casu over de toepasselijkheid op de Rijnvaart van het Binnenscheepvaartreglement, waarin het binnenlands vervoer aan een vergunningenstelsel is onderworpen. De Hoge Raad heeft overwogen, dat uit de geschiedenis van de Rijnvaartakte blijkt, dat de nationale Overheid alleen bevoegd is beperkingen te stellen aan de uitoefening van de vaart door eigen onderdanen binnen eigen landsgrenzen. Het Binnenscheepvaartreglement beperkt zich evenwel niet tot deze categorie Rijnvaart, maar treedt door zijn algemene bewoordingen buiten de grenzen door de Rijnvaartakte gesteld en is derhalve op de Rijn niet van toepassing⁵⁾.

Ons hoogste rechtscollege acht dus thans de Overheid vrij ten opzichte van de vaart binnen eigen landsgrenzen door eigen onderdanen uitgeoefend. Twee elementen moeten blijkbaar aanwezig zijn, wil de Overheid regelend kunnen optreden zonder met de Rijnvaartakte in strijd te komen. De vaart moet beperkt blijven tot eigen stroomgebied en zij moet worden uitgeoefend door eigen onderdanen⁶⁾. Ontbreekt één dezer elementen, blijft de vaart dus niet beperkt tot eigen stroomgebied of wordt zij niet door eigen onderdanen bedreven, dan is de Rijnvaartakte onverkort van kracht en gelden de beginselen van vrijheid en gelijkheid. In het arrest wordt dan ook overwogen, dat de uitvaardiging van discriminerende bepalingen ten nadele van vreemde schepen en hun ladingen verboden is.

Edoch, hiermee is het vraagstuk nog geenszins opgelost. Immers, de Rijnvaartcommissarissen maakten ten aanzien van de uitzondering uit de Mentzer akte nog een verdere onderscheiding, waardoor deze uitzondering slechts een beperkte strekking kreeg. Zij achtten drieërlei uitleg voor het begrip „vaart” mogelijk. In zijn ruimste betekenis zou alle varen binnen eigen stroomgebied hieronder vallen, zodat iedere schipper, voor zover hij het stroomgebied van eigen soeverein bevaart, van de waarborgen der akte verstoken zou zijn; dus ook op het binnenlandse traject van een internationale reis. In engere zin vallen er alleen binnenlandse reizen onder en waarborgt de akte geen vrijheid aan de schippers, indien en voor zover hun reis tot eigen stroomgebied beperkt blijft; de concrete reis is dus beslissend. In zijn engste betekenis slaat de uitgezonderde vaart enkel op het scheepvaartbedrijf als zodanig en raakt alleen

de schipper, wiens gehele bedrijf tot eigen stroomgebied blijft beperkt; de schipper, die nu eens aan het binnenlands vervoer, dan weer aan het grensoverschrijdend verkeer deelneemt, zou dan voor zijn gehele bedrijf de waarborgen van de Rijnvaartakte genieten. Op grond van de tekst van art. 46 van de Mentzer akte kwamen de Rijnvaartcommissarissen tot de laatste uitleg; alleen de schipper, wiens gehele bedrijf tot eigen stroomgebied beperkt bleef, zou van een beroep op de Rijnvaartakte verstoken zijn.

De Hoge Raad heeft een uitspraak op dit punt ontweken. Hij verklaart het Binnenscheepvaartreglement op grond van de algemene bewoordingen, waarin dit gesteld is, onverbindend voor alle Rijnvaart en behoeft dan natuurlijk niet meer te onderzoeken, voor welke categorieën binnenlandse vaart het reglement geldig had kunnen zijn, als het minder algemeen gesteld was. Derhalve geeft het arrest geen afdoend antwoord op de vraag: welke binnenlandse vaart valt buiten de Rijnvaartakte?

Tegen de wijze, waarop de Rijnvaartcommissarissen deze vraag beantwoord hebben, moet m.i. dit bezwaar worden gemaakt, dat zij te weinig recht hebben laten wedervaren aan de vanzelfsprekendheid die in 1868 aan de uitzonderingsbepaling van de Mentzer akte is toegekend. Immers, zij gaan uit van de tekst van het bewuste art. 46, dat zij stilzwijgend in de Herziene Rijnvaartakte achten te zijn begrepen. Maar als iets vanzelfsprekend is, betekent dit, dat het blijkt zonder dat het gezegd wordt. Als de uitzondering van art. 46 vanzelfsprekend moet worden geacht, betekent dit, dat zij uit doel en strekking van het Rijnvaartstatuut vanzelf naar voren moet komen, ook zonder dat er uitdrukkelijk op wordt gewezen. Men zal dan los van de geschiedenis rondom art. 46 uit het Rijnvaartstatuut een uitzondering voor de binnenlandse vaart moeten kunnen afleiden.

Nu kan men de Rijnvaartakte zien als een overeenkomst tussen een aantal staten, waarbij deze over en weer aan elkaars onderdanen vrijheid van vaart waarborgen. In die opvatting zou de nationale Overheid ten opzichte van haar eigen onderdanen al haar bevoegdheden behouden. Edoch, de consequentie van deze opvatting is, dat de Overheid ook bevoegd zou zijn de uitoefening van de internationale vaart door haar eigen onderdanen aan banden te leggen; zij heeft zich immers slechts verbonden de onderdanen van haar verdragspartners vrijheid te laten! Deze consequentie is — en m.i. terecht — in de Nederlandse rechtspraak verworpen; in zijn arrest over de zgn. Stop van Lobith heeft de Hoge Raad een maatregel, waarmee beoogd werd een dwangorganisatie voor de Nederlandse internationale Rijnvaart tot stand te brengen, in strijd met de Rijnvaartakte verklaard⁷⁾.

Doch ook als men, zoals schrijver dezes, de Rijnvaartakte ziet als het statuut van een internationale gemeenschap, met een gezamenlijk tot stand gebrachte reglementen, behoeft dit nog niet met zich te brengen, dat nu ook alle Rijnvaart in die gemeenschap moet zijn ondergebracht. Uitzonderingsposities blijven mogelijk, hetzij door uitdrukkelijk voorbehoud, hetzij door uit doel en strekking van de gemeenschap voortvloeiende begrenzing. En wat zijn nu doel en strekking van de Rijnvaartgemeenschap? Is de strekking van het aan de gemeenschap ten grondslag liggende vrijheidsbeginsel niet een evenwichtige ontplooiing van de Rijnscheepvaart als geheel mogelijk

⁴⁾ Advies door de Rijnvaartcommissarissen uitgebracht aan de Minister van Buitenlandse Zaken in October 1937, afgedrukt in Verzamelde Geschriften van Prof. Mr B. M. Telders ('s-Gravenhage 1947), IV, blz. 54 e.v. Voor een overzicht van de verdere uitvoerige Nederlandse literatuur over dit onderwerp zij verwezen naar de conclusie van de Procureur-Generaal bij na te noemen arrest van de Hoge Raad, waaraan toe te voegen het praeadvies over „Discriminatie van de vlag in de Rijnvaart”, uitgebracht voor de Nederlandse Vereniging voor Internationaal Recht door Dr W. F. van Gunsteren (Mededelingen no 30 van Mei 1952). Een Duitse stelling, dat de Overheid alle binnenlandse vaart, zelfs die door vreemdelingen uitgeoefend, mag reglementeren, vindt men bij J. Bärmann: „Die Freiheit der Europäischen Binnenschifffahrt”, Mannheim 1950.

⁵⁾ Arrest van 4 Mei 1954, N.J. no 382, m.nt. Röling.

⁶⁾ In voorafgaande overwegingen wordt nog een derde element naar voren gebracht, nl. de uitoefening van de vaart met binnenlandse schepen of schepen van eigen onderdanen, naar het elders heet. In het verdere arrest wordt hierover echter niet meer gesproken. Blijkbaar neemt de Hoge Raad aan, dat de vaart door eigen onderdanen en die met eigen schepen samenvallen, hetgeen echter niet steeds het geval behoeft te zijn.

⁷⁾ Arrest van 25 Januari 1952, N.J. no 125, m.nt. Verzijl.

te maken met als doel, dat de Rijn een ware internationale verkeersader is en blijft? En is het niet vanzelfsprekend, dat een plaatselijke regeling van zuiver regionale verkeerssectoren, welke in geen enkel opzicht vreemde navigatie- of handelsbelangen aantast, de gemeenschap niet raakt en dan ook geacht kan worden buiten haar werkingssfeer te vallen? Regelingen met betrekking tot de deelname van eigen onderdanen aan de internationale vaart raken allicht vreemde handelsbelangen; eveneens zouden beperkingen ten aanzien van de deelname van vreemdelingen aan de binnenlandse vaart in de gehele gemeenschap voelbaar zijn. Terecht acht de Hoge Raad dergelijke regelingen en beperkingen dan ook in strijd met de vrijheid van Rijnvaart. Maar zuiver plaatselijke regelingen, welke naar buiten niet voelbaar zijn, doen aan de gemeenschapsbelangen geen afbreuk.

In deze opvatting zou een plaatselijke regeling beoordeeld moeten worden naar haar internationale repercussies. Indien zij, hoewel uitsluitend de binnenlandse vaart door eigen onderdanen bestrijkend, niettemin voelbaar zou zijn bij de uitoefening van de internationale vaart door diezelfde onderdanen, komt zij in strijd met het gemeenschapsbelang. Men kan zich voorstellen, dat dit het geval zou kunnen zijn bij een regeling, die alle vervoer binnen eigen stroomgebied bestrijkt, dus ook het vervoer als onderdeel van een internationale reis. Het binnenlandse vervoer kan een economisch noodzakelijke aanvulling van het internationale vervoer vormen en beperkingen ten aanzien van het ene kunnen ook voor het andere voelbaar zijn. Hetzelfde zou het geval kunnen zijn bij een regeling, die iedere reis binnen eigen stroomgebied bestrijkt. De schipper, die nu eens de binnenlandse dan weer de buitenlandse vaart uitoefent, zou in zijn gehele bedrijf de repercussies kunnen ondervinden van beperkingen, die aan de uitoefening van die binnenlandse vaart worden gesteld. In beide gevallen kunnen de vreemde handelsbelangen, die met de betrokken internationale vaart zijn gemoeid, van de binnenlandse belemmeringen nadeel ondervinden. Alleen regelingen, die uitsluitend het zuiver binnenlandse scheepvaartbedrijf bestrijken, zullen geen aanleiding geven tot repercussies buiten eigen stroomgebied.

Langs deze redenering kan men tot nagenoeg dezelfde slotsom als de Rijnvaartcommissarissen komen. Of zij overigens vanzelfsprekend of alleen maar spitsvondig is, laat ik liever aan het oordeel van de lezer over. Misschien is het nog niet zo onverstandig van de Hoge Raad geweest om aan dit aspect van het vraagstuk voorbij te gaan. Een „hard and fast rule” laat zich hier niet zo gemakkelijk stellen. Men doet wellicht het beste om, als men in beginsel het recht van de Overheid tot regeling van de binnenlandse vaart door eigen onderdanen erkent, van geval tot geval na te gaan, of en in hoeverre een bepaalde regeling werkelijk als zuiver binnenlands kan worden aangemerkt. Veel zal daarbij afhangen van de bedoeling, waarmee de regeling is uitgevaardigd en van de wijze, waarop zij wordt toegepast.

In het volkenrecht is het nu eenmaal zo, dat de toepassing en uitlegging van internationale normen veelal niet geschiedt door eigen organen van de internationale gemeenschap, maar wordt overgelaten aan de bevoegde organen der nationale gemeenschappen. Dit maakt het vaak moeilijk in het internationale vlak de nodige objectiviteit te verwezenlijken. Indien, hetgeen veelal het geval zal zijn, de nationale gemeenschap

belang heeft bij een bepaalde uitlegging of toepassing van een volkenrechtelijke norm, is de verleiding groot voor de betrokken nationale organen om die norm zo te hanteren als in de eigen kraam het beste te pas komt. Zo zijn ook over het onderhavige vraagstuk wel opvattingen door Rijnsoeverstaten verkondigd, welke niet steeds door objectieve interpretatie schijnen te zijn ingegeven. Het is dan ook van groot belang, dat in de terzake gewezen arresten van de Hoge Raad uitspraken voorhanden zijn, welke louter op rechtsoverwegingen berusten. En dat hun argumentatie weleens tot critiek aanleiding geeft, doet hieraan niets af; zij blijven een objectieve vaststelling vormen van hetgeen volgens een onafhankelijke rechter terzake als recht geldt.

Wassenaar.

Mr J. G. SAUVEPLANNE.

BOEKBESPREKING

H. G. Advokaat: Kwalitatieve en selectieve credietcontrôle, 1954, 149 blz.

In dit proefschrift, waarmede de heer Advokaat de graad van doctor in de economische wetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam verwierf, wordt een onderzoek ingesteld naar de aard en de werking van de kwalitatieve en selectieve credietcontrôle, en de relatie van elk van deze systemen tot de kwantitatieve credietcontrôle.

Dr Advokaat wil een scherp onderscheid maken tussen kwalitatieve en selectieve credietbeheersing. Onder de kwalitatieve credietpolitiek verstaat hij de beperking van bankcredieten tot de kortlopende credietbehoeften van het maatschappelijk verkeer, terwijl onder selectieve credietpolitiek een reeks van directe maatregelen van de monetaire autoriteiten wordt verstaan, teneinde de credietaanwending in bepaalde sectoren te beïnvloeden.

In een min of meer uitvoerig dogmenhistorisch overzicht wordt de ontwikkeling van de kwalitatieve leer sedert Adam Smith nagegaan, waarbij ruime aandacht wordt besteed aan Amerikaanse schrijvers en aan de Franse auteur Rueff. Bij zijn bespreking van deze theorie ter beheersing van het bankcrediet komt Dr Advokaat, na relevering van de in de literatuur reeds meermalen naar voren gebrachte bezwaren, tot de enigszins merkwaardige conclusie: „de kwalitatieve leer is slechts van toepassing in een volkomen statische huishouding” (blz. 23), welke conclusie nog enige malen wordt herhaald (bijv. op blz. 25, 37 en 93). Onwillekeurig vraagt men zich af, of in een stationnaire toestand nog enige contrôle, van welke aard dan ook, nodig is.

De bespreking van de kwalitatieve credietcontrôle leidt als vanzelf tot de behandeling van het liquiditeitsbegrip. In het kort worden de begrippen intrinsieke liquiditeit (selfliquidating assets) en formele liquiditeit (shiftable assets) besproken, waarbij de auteur tot de conclusie komt, dat er zich een evolutie heeft voltrokken van een intrinsieke liquiditeit, die uit het economisch proces zelf voortvloeit, naar een formele liquiditeit (blz. 42). Het wil mij voorkomen, dat deze conclusie niet uit het voorgaande betoog van Dr Advokaat kan worden getrokken. Hij merkt immers zelf op, dat intrinsieke liquiditeit slechts aanwezig is, indien aan de voorwaarde ener stationnaire toestand is voldaan (blz. 37). Wil er dus sprake zijn van de bedoelde evolutie, dan zou o.a. aangetoond moeten worden, dat onze huidige volkshuishouding zich uit een stationnaire

heeft ontwikkeld, en is het niet voldoende om te wijzen, zoals op blz. 38, op een teruglopen van het gebruik van handelspapier ten gunste van het rekening-courant-crediet.

Het hoofdstuk over de liquiditeit lijkt mij overigens niet het beste uit het boek. Zo ontbreekt een definitie van het begrip liquiditeit en wordt over maatschappelijke liquiditeit slechts in zeer vage termen gesproken. Wellicht wreekt zich wat dit laatste betreft enigszins het uitgangspunt van de schrijver, waarbij hij zich tot een open volkshuishouding beperkt. Immers juist in een open volkshuishouding verkrijgt het begrip maatschappelijke liquiditeit een duidelijke inhoud, zoals de voortreffelijke verslagen van De Nederlandsche Bank bewijzen. Merkwaardig is ook de uitspraak, dat het onjuist zou zijn de goede elementen van de leer van de intrinsieke liquiditeit over boord te gooien, omdat „een kritische analyse van de te verstrekken credieten en het beperken tot kortlopende credieten zal bij een algemene expansie de hausse temperen”, terwijl op dezelfde bladzijde tevens wordt verklaard: „wij hebben reeds uitvoerig uiteengezet, dat ook de toepassing van het enge liquiditeitsbegrip (= intrinsieke liquiditeit, de Roos) de conjunctuurschommelingen niet zal tegengaan” (blz. 40).

In het volgende hoofdstuk wordt in den brede ingegaan op de selectieve credietcontrôle. Op duidelijke en m.i. overtuigende wijze toont Dr Advokaat aan, dat selectieve maatregelen een zeer onstabiel karakter dragen. Zij tenderen als zodanig naar een steeds verder om zich heen grijpende reglementering, vooral in de fysieke sfeer, vanwege het „doorstromingsproces” van het geld, dat selectieve controle voor bepaalde sectoren bedoeld, illusoir dreigt te maken. Wordt een compleet systeem van regulering in de reële sfeer ingevoerd, dan is een monetaire controle uiteraard goeddeels overbodig. Wenst men deze richting niet uit te gaan, dan zullen selectieve maatregelen met noodzakelijkheid moeten worden vervangen door een kwantitatieve globale politiek, aangevuld met een selectieve politiek in enkele sectoren. De betekenis van de selectieve maatregelen is dan op zichzelf genomen niet bijzonder groot, maar binnen het kader van de getroffen kwantitatieve regelingen kunnen zij toch wel een rol spelen.

De auteur geeft ook aan, aan welke vereisten de selectieve maatregelen moeten voldoen. Zij moeten betrekking hebben op sectoren, die op eenvoudige wijze te reglementeren zijn, doordat min of meer homogene credieten worden verleend; voorts dienen de sectoren betrekkelijk gemakkelijk van anderen te kunnen worden afgescheiden, terwijl ten slotte marktonvolkomenheden als noodzakelijke voorwaarden fungeren, uiteraard om „doorstroming” te belemmeren.

Dit betekent, dat bij de huidige organisatie van het economisch leven slechts enkele credietmarkten voor maatregelen selectieve aard in aanmerking komen, nl. het beurscrediet, het crediet voor onroerend goed, het consumentencrediet en het gedifferentieerde discontocrediet van de centrale bank, indien men althans niet tot een volkomen gedirigeerde volkshuishouding wil geraken.

In hoofdstuk V wordt vervolgens een onderzoek ingesteld naar de relatie tussen kwantitatieve en kwalitatieve resp. selectieve credietpolitiek. De auteur geeft aan, op welke wijze in de Verenigde Staten de kwalitatieve credietcontrôle langzamerhand door de kwantitatieve is verdrongen, met behoud van selectieve elemen-

ten. Hij is van oordeel, dat de selectieve credietpolitiek kan worden gezien als een nuttige aanvulling op, verfijning van de globale kwantitatieve maatregelen (blz. 106). Het wil mij voorkomen, dat dit een vruchtbare gedachte is, al zal het van de mate van de onvolkomenheid van de credietmarkt afhangen, in hoeverre selectieve maatregelen effectief zullen zijn. Het laatste hoofdstuk, waarin enige praktische toepassingen der selectieve credietpolitiek worden behandeld, geeft hieromtrent weinig inzicht. Algemene uitspraken omtrent de mate van marktonvolkomenheid zal men, aangezien deze verschijnt, ook niet kunnen doen, aangezien deze onvolkomenheden van de credietmarkt, welke het „doorstromen” van geld belemmeren, naar tijd en plaats zullen verschillen.

Het geheel overziende komt het mij voor, dat Dr Advokaat een goed werk heeft gedaan door de aandacht uitdrukkelijk te vestigen op het onderscheid tussen kwalitatieve en selectieve credietcontrôle, en dat hij, met uitzondering van het reeds genoemde betoog over het liquiditeitsbegrip, de met de selectieve credietcontrôle samenhangende vraagstukken over het algemeen op bevredigende wijze heeft behandeld.

Amsterdam.

F. DE ROOS.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

Voor al ten gevolge van de vrijgeving van ca f 100 mln banktegoed bij De Nederlandsche Bank i.v.m. de verlaging der kaspercentages met 2 pCt, was de liquiditeit der meeste banken gedurende de verslagweek ruim. Het grootste deel dezer middelen werd uiteraard gereserveerd voor de a.s. stortingen op de grote emissies; hiervoor werd derhalve een zeer korte belegging, nl. call, gezocht, doch merendeels niet gevonden. Sommige instellingen beoordeelden hun middelenpositie zelfs zo optimistisch dat zij, mede op grond van de overweging dat niet vast staat, of Centrale Bank of Agent binnenkort de verkoop van schatkistpapier zullen hervatten, papier in de markt zochten. Zij moesten daarbij een iets hoger prijs betalen, d.w.z. met een iets lager disconto genoegen nemen dan dat, waartegen schatkistpapier bij de a.s. storting op de nieuwe staatslening in betaling kan worden gegeven (i.c. $\frac{3}{4}$ pCt, resp. $\frac{7}{8}$ pCt p. j. bij looptijden t/m 3 maanden, resp. tussen 3 en 12 maanden); wilden zij er in slagen dergelijk papier te bemachtigen.

De verhoging van het officiële disconto van de Bank of England van 3 tot $3\frac{1}{2}$ pCt i.v.m. de zwakke positie van het £, waarmede een stijging van de open markt disconto's daar te lande gepaard ging, gaf voorts sommige Nederlandse geldgevers aanleiding wat meer middelen op de Londense geldmarkt te beleggen. Voor 3 maandspapier is op deze wijze bruto ca $2\frac{1}{4}$ pCt te maken, waarvan na aftrek van een termijnpremie van ca $1\frac{1}{8}$ pCt voor dekking van het valutarisico nog altijd een voor Nederlandse verhoudingen bevredigend netto-rendement overblijft.

De kapitaalmarkt.

De gespannen politieke toestand in het Verre Oosten leidde op de aandelenmarkt tot enige terughoudendheid bij de beleggers, tot uiting komende in een beperkte daling van het aandelenkoersniveau. Het viel inmiddels op, dat Wallstreet minder pessimistisch was; Dow Jones Industrials steeg zelfs, nl. van 21 op 28 Januari van 395,9 op 404,7. Deze stijging had echter ook een technische

oorzaak, nl. een zeer vaste stemming voor staalaandelen onder invloed van de aandelensplit der U.S. Steel.

Als een ander motief voor de voorzichtige stemming te Amsterdam werd verder genoemd het sinds enige tijd circulerende gerucht, dat de Koninklijke Petroleum emissievoornemens zou koesteren.

De aandelenomzetten bewogen zich de afgelopen week inmiddels op een relatief laag peil, nl. tussen f 2½ en 3 mln nominaal, tegen een daggemiddelde van bijna f 5 mln in December 1954. Waarschijnlijk speelt het teruglopen van de buitenlandse aankopen hierbij mede een rol.

Op de obligatiemarkt bereikte de nieuwe 3¼ pCt staatslening 1955 met een koers van 99 15/16 pCt bijna de paristang. De introductie hier te lande van de 4¼ pCt obligaties der Belgische Spoorwegen, luidende in B.fr., die bij een koers van ruim 101 pCt een rendement van ca 4,15 pCt afwerpen, vestigt nog eens de aandacht op de rendementsverbetering, welke door belegging in Belgische niet risicodragende fondsen is te bereiken.

	21 Jan. 1955	28 Jan. 1955
Aand. indexcijfers		
Algemeen	228,0	226,4
Industrie	325,8	321,8
Petroleum	293,1	292,3
Scheepvaart	229,0	229,3
Banken	190,6	189,2
Indon. aand.	69,8	70,4
Aandelen		
Kon. Petroleum	532	531½
Unilever	375¾	370½
Philips	324½	321¼
A.K.U.	293	283½
Kon. N. Hoogovens	270¼	275
Van Gelder Zn	266	264¾
H.A.L.	188	188½
Amsterd. Rubber	113¾	115¼
H.V.A.	140¾	140½
Staatsfondsen		
2½ pCt N.W.S.	81	80¾
3-3½ pCt 1947	1009 ⁹ / ₁₆	100¼
3 pCt Grootboek 1946	991 ⁹ / ₁₆	9911 ¹ / ₁₆
3 pCt Dollarlening	981 ¹ / ₁₆	9711 ¹ / ₁₆
Diverse obligaties		
3½ pCt Gem. R'dam 1937 VI ...	101½	102
3¼ pCt Bk.v. Ned. Gem. 1954 II/III	99¾	9913 ¹ / ₁₆
3½ pCt Philips 1948	102	10115 ¹ / ₁₆
3¼ pCt Westl. Hyp. Bank	99½	99½

J. C. BREZET.

STATISTIEKEN

OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN *

STAAT I

Ontvangsten op niet-kohierbelastingen. Kalenderjaar 1954.

× f 1 mln

Benaming der middelen	Jan. 1954	Febr. 1954	Mrt 1954	April 1954	Mei 1954	Juni 1954	Juli 1954	Aug. 1954	Sept. 1954	Oct. 1954	Nov. 1954	Totaal 1 Jan.'54 t/m ult. Nov.'54	Raming jaar 1954
Loonbelasting	72,3	71,8	45,5	63,3	55,0	39,2	87,4	55,9	42,7	82,5	61,3	677,0	720,0
Dividendbelasting	15,6	0,8	2,5	4,8	25,8	15,4	13,4	4,7	0,2	1,0	3,4	80,8	83,0
Commissarissenbelasting	0,9	0,9	0,3	1,1	1,2	1,3	2,9	0,9	0,3	1,4	0,6	11,8	12,0
Vereveningsheffing	26,6	25,3	15,9	27,0	23,3	14,6	35,5	23,4	14,5	33,5	24,4	264,2	275,0
Rechten op invoer	34,7	33,8	40,5	44,7	49,3	43,2	49,5	44,2	46,5	45,8	46,4	478,7	490,0
Accijns op gedistilleerd	9,5	8,5	8,9	9,3	9,0	8,2	9,6	9,2	9,0	10,2	9,9	101,3	114,0
Accijns op bier	1,9	1,8	1,9	1,7	1,5	2,0	1,6	2,1	2,1	2,4	1,6	20,7	21,0
Accijns op suiker	7,9	10,1	5,6	4,2	6,0	4,6	5,1	5,2	6,9	5,9	7,1	68,8	75,0
Accijns op tabak	26,8	26,4	28,8	28,0	26,9	27,7	28,8	27,4	30,5	31,6	30,4	313,3	325,0
Omzetbelasting	125,2	119,7	82,5	117,1	117,0	74,0	138,8	104,6	74,0	139,6	126,1	1.218,4	1.300,0
Rechten van zegel ¹⁾	3,6	4,5	3,9	3,5	3,2	3,6	4,4	3,9	3,8	4,1	4,3	42,8	43,0
Rechten van registratie	4,6	5,9	4,7	4,3	5,1	5,4	6,1	4,7	4,6	5,0	5,2	55,6	57,0
Rechten van successie	6,2	7,1	9,5	7,3	9,0	7,3	7,7	8,3	7,2	8,2	8,7	86,4	92,0
Motorrijtuigenbelasting	5,7	6,1	7,9	15,6	9,5	8,0	7,9	6,8	6,6	6,5	6,6	87,2	92,0
Totalen	341,6	322,8	258,4	331,9	341,8	254,5	398,7	301,4	248,7	377,8	329,3	3.507,0	3.699,0
¹⁾ Hieronder begrepen wegens zegelrecht van nota's van makelaars en commissarissen in effecten, enz.	5,7	2,1	0,9	0,7	0,9	0,8	1,2	0,5	0,5	0,9	1,2	10,2	

STAAT II

Ontvangsten op kohierbelastingen.

× f 1 mln

Benaming der middelen	Jan. 1954	Febr. 1954	Mrt 1954	April 1954	Mei 1954	Juni 1954	Juli 1954	Aug. 1954	Sept. 1954	Oct. 1954	Nov. 1954	Totaal 1 Jan. 1954 t/m ult. Nov. 1954
Inkomstenbelasting	136,0	112,1	97,2	64,7	63,7	61,4	68,6	89,0	124,6	137,6	137,0	1.092,0
Vermogensbelasting	12,9	11,3	10,4	6,6	6,4	6,1	5,2	6,4	7,9	13,1	13,8	100,1
Vennootschapsbelasting	225,1	45,2	23,0	14,1	12,2	15,7	34,6	109,4	115,0	65,8	97,6	757,7
Grondbelasting ¹⁾	7,1	3,4	3,9	2,6	3,4	5,3	10,1	12,7	12,9	11,6	11,4	84,5
Personele belasting ¹⁾	0,3	2,6	6,0	8,2	10,2	9,7	9,0	6,0	4,5	3,5	4,0	63,9
Ondernemingsbelasting ¹⁾	0,3	0,3	0,1	0,2	0,2	0,2	0,1	—	1,1	3,4	—	6,1
Overige kohierbelastingen	0,0	0,0	0,9	0,0	0,1	0,3	—	—	0,2	—	—	0,9
Totalen	381,8	174,7	141,6	96,4	96,0	98,3	127,6	223,7	266,4	377,8	263,8	2.105,2

¹⁾ Incl. gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor.

STAAT III

Ontvangsten op buitengewone middelen. Kalenderjaar 1954.

× f 1 mln

Benaming der middelen	Jan. 1954	Febr. 1954	Mrt 1954	April 1954	Mei 1954	Juni 1954	Juli 1954	Aug. 1954	Sept. 1954	Oct. 1954	Nov. 1954	Totaal 1 Jan.'54 t/m ult. Nov.'54	Raming jaar 1954
Vermogensaanwasbelasting	6,8	5,2	3,5	3,4	2,1	1,6	3,9	1,6	12,3	1,9	0,8	5,4	40,0
Vermogensheffing ineens	3,6	3,7	3,3	3,6	2,4	2,8	3,3	2,6	1,7	1,2	1,5	3,3	30,0
Totalen	10,4	8,9	6,8	7,0	4,5	4,4	7,1	4,2	14,0	3,0	2,4	8,7	70,0

*) In verband met afrondingen behoeven de in de staten vermelde totalen niet met de som der afzonderlijke posten overeen te stemmen.

Benaming der middelen	Nog te ontvangen op alle t/m ult. 1953 opgelegde aanslagen per 31 Dec. 1953	In Jan. t/m Nov. '54 opgelegde aanslagen boekings-tijdvak 1953/1954	In Jan. t/m Nov. '54 opgelegde aanslagen boekings-tijdvak 1954/1955	Totaal ontvangen in Jan. t/m Nov. 1954 op alle opgelegde aanslagen	Nog te ontvangen op alle opgelegde aanslagen per ult. Nov. 1954
	1	2	3	4	5
Inkomstenbelasting	651,7	490,3	597,8	1.092,0	647,8
Vermogensbelasting	69,5	46,7	48,1	100,1	64,2
Vennootschapsbelasting	320,4	— 26,6	862,3	757,7	398,4
Grondbelasting ²⁾	12,8	—	98,4	84,5	26,7
Personele belasting ²⁾ ..	0,9	60,8	22,5	63,9	20,3
Ondernemingsbelasting ²⁾	6,5	— 0,1	—	6,1	0,3
Overige kohierbelastingen	1,6	— 2,2	2,8	0,9	1,3
Totalen	1.063,5	568,9	1.631,8	2.105,2	1.159,1

¹⁾ Bij deze staat geldt: kolom 1 + 2 + 3 — 4 = 5.

²⁾ Incl. gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor.

STAAT V

Vergelijking tussen de ramingen en de aanslagen der kohierbelastingen.

Benaming der middelen	Raming jaar 1953	Opgelegd t/m ult. Nov. 1954 boekings-tijdvak 1953/1954	Raming jaar 1954	Opgelegd t/m ult. Nov. 1954 boekings-tijdvak 1954/1955
Inkomstenbelasting	1.025,0	1.085,2	1.075,0	597,8
Vermogensbelasting	88,0	96,2	95,0	48,1
Vennootschapsbelasting	850,0	1.099,9	1.000,0	862,3
Grondbelasting ¹⁾	29,0	29,2	29,5	29,8
Personele belasting ¹⁾	21,0	20,3	17,0	7,5
Ondernemingsbelasting ¹⁾	—	0,2	—	—
Overige kohierbelastingen	—	— 2,2	—	2,8
Totalen		2.328,8		1.548,3

¹⁾ Excl. gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor.

TOELICHTING BIJ HET OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN.

Staat I en II.

Deze staten vermelden de werkelijk in elke maand ontvangen bedragen (kas-administratie).

Bij de omzet- en loonbelasting en vereveningsheffing moet de afdracht in principe éénmaal per kwartaal geschieden, nl. in Januari, April, Juli en October.

Staat III.

Ook hier zijn de werkelijk ontvangen bedragen vermeld (kasadministratie).

Staat IV.

Uit deze staat kan worden afgelezen hoe ver de belastingdienst is gevorderd met het opleggen van aanslagen en tevens, welk bedrag nog moet worden ontvangen op reeds opgelegde aanslagen.

De kolommen 2 en 3 betreffen de door de belastingdienst in 1954 opgelegde voorlopige en definitieve aanslagen (debiteurenadministratie).

Een voorlopige of definitieve aanslag inkomstenbelasting 1953 behoort normaal in het boekings-tijdvak 1953/54 te worden opgenomen; een — uiteraard voorlopige — aanslag inkomstenbelasting 1954 in het boekings-tijdvak 1954/55

Staat V.

Deze staat maakt een vergelijking mogelijk tussen de in totaal t/m einde van de maand opgelegde aanslagen en de raming, met dien verstande dat in de raming geen rekening is gehouden met de inhaal van de achterstand en de versnelling der aanslagenregeling. In deze staat zijn — in tegenstelling met staat IV — de aanslagen in de grondbelasting, personele belasting en ondernemingsbelasting vermeld exclusief de gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigings-factor, daar deze laatste ook niet in de raming zijn opgenomen.

WERKLOOSHEID IN NEDERLAND ¹⁾ ²⁾

Maand	Totaal aantal werklozen ²⁾	waarvan		
		nijverheid	landbouw	losse arbeiders
31 Dec. 1953	99.800	32.900	16.000	16.000
31 Jan. 1954	109.800	35.400	19.500	19.900
27 Febr. 1954	108.800	34.200	20.800	19.800
31 Maart 1954	69.400	19.800	7.900	13.600
29 April 1954	59.700	15.300	7.900	11.800
31 Mei 1954	47.400	12.100	5.200	10.000
30 Juni 1954	41.500	10.700	4.400	8.500
31 Juli 1954	45.100	13.800	4.800	8.700
31 Aug. 1954	42.200	12.700	3.100	8.400
30 Sept. 1954	37.500	10.000	1.400	6.800
30 Oct. 1954	38.100	10.500	1.500	6.700
30 Nov. 1954	45.100	15.700	5.800	9.400
31 Dec. 1954	67.000	24.000	13.100	13.300

¹⁾ Ontleend aan het Statistisch Bulletin van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

²⁾ Gegevens van arbeidsbureaux; afgerond op honderdtallen.

³⁾ Inclusief personen, die tewerkgesteld waren op Sociale Werkvoorzienings-objekten voor hand- en hoofdarbeiders.

IN- EN UITVOER VAN NEDERLAND ¹⁾

(waarde in miljoenen guldens)

Jaar	Invoer		Uitvoer		Dekkingspercentage	
	Dec.	Jan.-Dec. ²⁾	Dec.	Jan.-Dec. ²⁾	Dec.	Jan.-Dec. ²⁾
1938	117	118	82	87	70	74
1950	691	642	532	440	77	69
1951	677	798	591	611	87	77
1952	675	694	599	661	89	95
1953	833	738	681	672	82	91
1954	1.091	889	808	755	74	85

¹⁾ Bron: C.B.S.

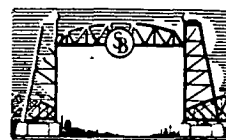
²⁾ Maandgemiddelden.

Voor Handel en industrie is documentatie door middel van buitenlandse vakliteratuur, tijdschriften en couranten onmisbaar. Laat ons Uw abonnementen hierop verzorgen! Wij verstrekken U elke gewenste inlichting.

ROTTERDAMSCH E COURANTEN-IMPORT & KIOSKENONDERNEMING
v/h VAN DITMAR

Rotterdam — Schiestraat 32/36 — Tel. 111095 (3 l.)

Catalogus met 150 branches en meer dan 3000 titels op aanvraag gratis verkrijgbaar!

Financiering van de internationale handel

N.V. SLAVENBURG'S BANK

Rotterdam - Amsterdam - Den Haag - Dordrecht
Haarlem - Schiedam - Amersfoort - Maassluis
Vlaardingen - IJsselmonde - Utrecht

AGENTSCHAPPEN:

Zevenbergen - Vianen - Middelharnis/Sommelsdijk
Vrijhoeve-Capelle - Zwijndrecht

KAS-ASSOCIATIE N.V.

SPIJSTRAAT 172

AMSTERDAM

Bewindvoering
en Executele

BETALEN • BEWAREN • BEHEREN

N.V. NEDERLANDSCHE APPARATENFABRIEK „NEDAP”

gevestigd te Groenlo.

Uitgifte

van 666 gewone aandelen, elk groot
nominiaal f 500.— aan toonder, ten
volle delende in de resultaten van het
lopende boekjaar.

Ondergetekende bericht, dat zij de inschrijving
op bovengenoemde aandelen, uitsluitend voor
houders van gewone aandelen, openstelt op

Woensdag 9 Februari 1955,

bij haar kantoren te Amsterdam, Rotterdam,
's-Gravenhage en Groenlo.

tot de koers van 100 pCt.,

op de voorwaarden van het bij de inschrijvings-
kantoren verkrijgbare prospectus.

Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V.

Amsterdam, 1 Februari 1955.

beschikbare krachten

JURIST, econ. onderl., 34 j., ongeh., 6 j. bankpr. in Ned. en
Ind., mod. talen beheersend, zoekt pass. functie, branche on-
versch. Br. no. ESB 5-1, Bur. v. d. Blad, Postbus 42, Schiedam.

vacatures

Internationaal georiënteerde onderneming
in de lederbranche zoekt

ADMINISTRATIEVE KRACHT

Leeftijd 30-35 jaar. Sollicitanten dienen vol-
ledig vertrouwd te zijn met de behandeling
van deviezenaangelegenheden, transito- en
in- en uitvoerzaken betreffende. Behoorlijke
kennis van de moderne talen en tenminste
Staatspraktijkdiploma Boekhouden of Mo-
derne Bedrijfs-Administratie vereist.
Bankervaring strekt tot aanbeveling.

Brieven onder No. ESB 5-2, Bureau van dit Blad,
Postbus 42, Schiedam.

VAN HATTUM EN BLANKEVOORT N.V.

VELSERWEG 10 TE BEVERWIJK

zoekt ervaren zelfstandige kracht als

ASSISTENT VAN DE DIRECTIE

academisch gevormd of gelijkwaardige ontwik-
keling. Candidaten moeten in staat zijn leiding
te geven en juridische en economische vraag-
stukken te behandelen.

Sollicitaties uitsluitend schriftelijk te richten aan de Directie.

N.V. PHILIPS-ROXANE

Pharmaceutisch-Chemische Industrie „DUPHAR”

heeft bij één der afdelingen van haar Commer-
ciële Organisatie te Amsterdam plaats voor een

JONG JURIST

voor de verrichting van bedrijfsjuridische werk-
zaamheden.

Goede kennis der moderne talen in woord en
geschrift is vereist.

Leeftijd 25-30 jaar.

Brieven te richten aan N.V. Philips-Roxane,
Personeelsafdeling te Weesp, onder vermelding
van nr. E 21 in het briefhoofd.

Een **Kores** lint

U doet er *langer* mee!